

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**Postavení profesionálního sportovce v právním řádu
ČR**

Drahomíra Močičková

Čestné prohlášení

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Postavení profesionálního sportovce v právním řádu ČR** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“*

V Plzni dne 31.3.2014

.....

Drahomíra Močíčková

Poděkování

„Za pomoc, důležité rady a připomínky poskytnuté mi při zpracování této diplomové práce bych na tomto místě ráda poděkovala jejímu vedoucímu, JUDr. Josefu Vrabcovi. Dále bych ráda touto cestou chtěla vyjádřit své velké díky mé rodině a přátelům za morální podporu během studia a psaní této diplomové práce.“

Obsah

ÚVOD.....	1
1 OBECNÉ VYMEZENÍ VZTAHU PRÁVA A SPORTU	3
1.1 CO JE TO SPORT?.....	3
1.2 DEFINICE SPORTU.....	5
1.2.1 Charakteristické znaky sportu	6
1.3 VZTAH SPORTU A PRÁVA.....	12
1.4 SPORTOVNÍ PRÁVO.....	14
1.5 DEFINICE SPORTU V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR	16
1.5.1 Právní úprava v ČR.....	16
1.5.2 Historický exkurz do sportovní legislativy.....	17
2 PŘECHOD Z AMATERISMU K PROFESIONALISMU V ČSR A ČR.....	19
2.1 POJEM AMATÉR VS. PROFESIONÁL	19
2.2 VÝVOJ PROFESIONÁLNÍHO SPORTU VE SVĚTĚ.....	21
2.3 VÝVOJ PROFESIONÁLNÍHO SPORTU V ČESKOSLOVENSKU.....	26
3 POSTAVENÍ PROFESIONÁLNÍHO SPORTOVCE V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR	30
3.1 POHLED NA PROFESIONÁLNÍHO SPORTOVCE Z POHLEDU DAŇOVÉHO PRÁVA	31
3.1.1 Profesionální sportovec jako zaměstnanec.....	31
3.1.1.1 Švarcsystém.....	34
3.1.2 Profesionální sportovec jako OSVČ.....	39
3.1.3 Profesionální sportovec OSVČ - živnostník.....	39
3.1.4 Profesionální sportovec OSVČ – nezávislé povolání	43
4 VZNIK ODPOVĚDNOSTI PŘI VÝKONU SPORTOVNÍ ČINNOSTI	44
4.1 ODPOVĚDNOSTI SPORTOVCE OBECNĚ	44
4.2 OBČANSKOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVců	47
4.3 JUDIKATURA	51
ZÁVĚR.....	54
RESUMÉ.....	56
POUŽITÁ LITERATURA	58

ÚVOD

Při výběru tématu mé diplomové práce jsem se nechala inspirovat mojí největší vášní – sportem. Ještě jako studentka sportovního gymnázia a zároveň reprezentantka ČR v atletice jsem snila o dráze profesionálního sportovce a možnosti reprezentovat Českou republiku na těch nejvýznamnějších atletických akcích. Osud tomu však chtěl jinak a já teď mám alespoň možnost propojit svojí dnes už zálibu se svým studijním oborem, tedy právem a díky této diplomové práci se dozvědět co by následovalo, kdybych se dala namísto právnické kariéry na dráhu profesionálního sportovce.

Podíváme-li se do minulosti, jsou fyzické aktivity úzce spjaty s prapodstatou lidského bytí, s pohybovými schopnostmi lidského těla a se specifikou lidské psychiky. Základním instinktem všech živočichů je udržení života. U člověka se to odráželo právě v rozvinutí těch fyzických schopností, které člověku umožnily přežít v těch nejdávnějších dobách. A právě v těchto fyzických aktivitách, které se pak v určitých podobách projevují jako lidské hry, nacházíme historické kořeny sportu.

Co se týče práva, není možné určit přesný moment, kdy vzniklo, ale již v prvních lidských společenstvích se objevila určitá právní pravidla chování, kterými se lidé řídili. Původně se jednalo o nepsané, tedy zvykové právo předávané ústní tradicí. S vývojem písma se pak tato ústní pravidla začala zapisovat do prvních zákoníků a tím se dal základ právu normativnímu.

Už odnepaměti jsou tělesné aktivity, základ moderního sportu, společně s právem neoddelitelnou součástí lidského bytí a nejinak je tomu i v dnešní době. I když by se na první pohled mohlo zdát, že sport a právo nemají nic společného, opak je pravdou. V dnešní době to platí dvojnásob a mám za to, že v budoucnu bude vliv práva v důsledku dalšího vývoje ve všech sportovních oblastech ještě mnohem znatelnější.

Díky stoupající oblíbenosti sportu nejen už jako koníčka, ale hlavně jako způsobu obživy u profesionálních sportovců je jasné, že vztahy vznikající v oblasti sportu je potřeba regulovat pomocí právních norem. Jelikož je sport specifickou oblastí, je třeba si při aplikaci právních norem na sportovní problematiku počínat odlišně, než je tomu v případech, kde právo působí jako zcela běžný regulátor vztahů.

Po načtení odborné literatury, judikatury, právních předpisů a dalších zdrojů jsem se rozmýšlela jak toto téma celé pojmout a co všechno by mělo být jeho

obsahem. Napadala mě celé řada oblastí, o kterých by bylo užitečné se zmínit, vzhledem k problematickému postavení profesionálních sportovců v právním řádu ČR. Po zralé úvaze jsem se rozhodla seznámit případné čtenáře nejdříve se vztahem sportu a práva, krátce pojednat o přerodu amatérského sportu ke sportu profesionálnímu ve světě a na našem území. Dále analyzovat postavení profesionálního sportovce z hlediska daňového práva. Vzhledem k tomu, že do oblasti kde se ingerence práva v největší míře projevuje, patří právní odpovědnost ve sportu. Rozhodla jsem se tuto problematiku také zařadit jako bod osnovy mé diplomové práce. Jsem názoru, že zmíněné okruhy jsou hodny být rozpracovány v daleko větší míře, než je povolený rozsah pro diplomovou práci. Snažila jsem se tedy postihnout vždy ten nejvýznamnější okruh záležitostí spadající do jednotlivých bodů osnovy.

V úvodu bych ještě ráda zmínila autory zabývající se vztahem práva a sportu. Patří mezi ně Mgr. Michal Králík, jehož publikaci „Právo ve sportu“ bych označila jako nejucelenější, co se dané problematiky týče. Autor popisuje vztah sportu a práva od jeho prvopočátku až po současnost a zabývá se vlivem práva Evropské unie na danou oblast. Dalším autorem je Tomáš Sluka a jeho práce „Profesionální sportovec: právní a ekonomické aspekty“, jehož práce už podle názvu pojednává o sportu na profesionální úrovni a v neposlední řadě autor Josef Prusák a jeho dílo „Šport a právo : úvod do dejín, teorie a praxe právnej zodpovednosti v športe.“ I přes to, že je tato práce poměrně staršího data (1984) má zásadní význam pro pochopení problematiky právní odpovědnosti ve sportu.

1. OBECNÉ VYMEZENÍ VZTAHU PRÁVA A SPORT

1.1 Co je to sport?

Sport patří bezesporu k jednomu z nejvýznamnějších a specifických znaků 21. století. Vypovídá o tom jeho značná různorodost, neustálý vývoj a nesmírná popularita ve všech zemích světa, v odlišných vrstvách společnosti bez ohledu na pohlaví či věk.

Zeptáme-li se několika lidí na otázku co spatřuje pod tímto slovem, určitě nikdy nedostaneme stejnou odpověď. Krásně to vystihl sv. Aurelius, když říká: „Co je sport? Neptá-li se mne na to nikdo, vím to; chci-li to vysvětlit někomu, kdo se na to ptá, nevím to.“

Je to dáno tím, že každý z nás spatřuje ve slově sport něco jiného, podle toho jak velkou roli a důležitost sport v našem životě sehrává. Sport se odvozuje z latinského výrazu „disportare“ či starofrancouzského „le désporter“, což značí bavit se, příjemně trávit volný čas.¹ Jsem toho názoru, že převážná většina lidské populace si pod pojmem sport představuje něco podobného, tedy příjemný způsob trávení volného času, druh relaxace a aktivního odpočinku od práce a celodenního shonu. Pro profesionálního sportovce je sport zase zdrojem příjmů. A někdo sport bere jako nutné zlo, nezbytný prostředek například při redukci váhy, či z jiného zdravotního důvodu.

Někdo další však může ve slově sport spatřovat zcela něco opačného, neboť na sport se dá dívat i z jiného úhlu pohledu, toho negativního. Kdy sport je světem, ve kterém je vše určováno penězi, podplácením, dohodnutými zápasy a dopujícími sportovci. Sportovní utkání jsou označována jako původce násilí, zdrojem agresivity. Ze sportovních areálů se stávají místa, kde není bezpečno. V některých případech zde může jít dokonce o život a řada z nás si už rozmýšlí, zda na takový fotbalový či hokejový zápas vyrazí se svojí rodinou.

Přitom plakáty řady profesionálních sportovců visí v mnoha dětských pokojích a sportovci na nich vyobrazení jsou hrdinové a vzory pro nejednoho malého sportovce. A právě na našich dětech, budoucích profesionálních sportovcích, stojí celá podstata sportu, o čemž se zmiňuje i důvodová zpráva k zákonu č. 115/2001 Sb., zákona o podpoře sportu: „významná je též úloha sportu pro usměrnění agresivity,

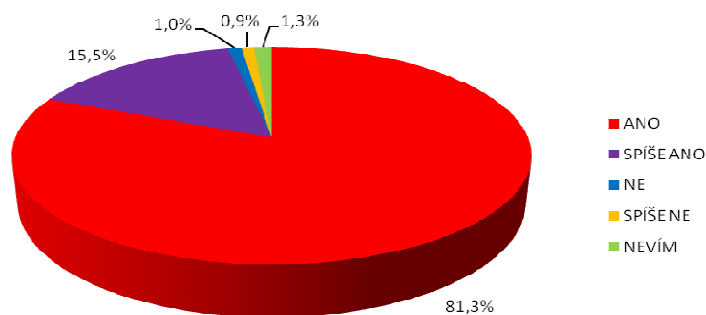
¹ NOVOTNÝ, J. *Sport v ekonomice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 19

rozvoje sociálního vědomí a etického kodexu člověka, zejména v jeho dětství a mládí. Aktivní způsob života patří mezi nejdůležitější a nejefektivnější součásti prevence drogové závislosti, alkoholismu a dalších negativních sociálně patologických jevů. Mnohým občanům se zdravotním postižením napomáhá ve snaze úspěšně se vyrovnat s jejich handicapem a v integraci do společnosti. Sport je i přínosem pro národní hospodářství. Odvodem daní ze sportovního průmyslu a služeb získává dnes stát zpět do státního rozpočtu významnou část finančních prostředků. V neposlední řadě nutno zdůraznit přínos sportu zejména v oblasti státní sportovní reprezentace, jejíž výsledky zvyšují prestiž České republiky na mezinárodním poli. Příklady vrcholových světově populárních sportovců se stávají vzorem pro mládež.“²

Co se týče sportovních aktivit provozovaných v České republice, ráda bych zmínila vybrané výsledky veřejného mínění internetového průzkumu (vzhledem k výše uvedenému) z roku 2010 zrealizovaného díky příležitosti konání konference "Sport a Stát" pod záštitou tehdejšího předsedy Vlády Jana Fischera. Realizovaný průzkum jasně dokládá důležitost sportu v očích veřejnosti.

Domníváte se, že je sport důležitý pro zdravý vývoj dětí a mládeže?

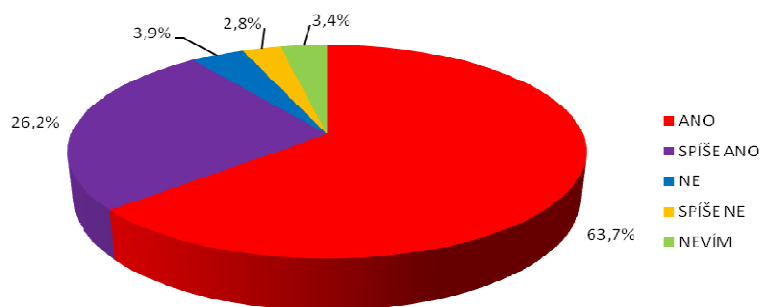
ANO	81.3%
SPÍŠE ANO	15.5%
NE	1.0%
SPÍŠE NE	0.9%
NEVÍM	1.3%

² Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu

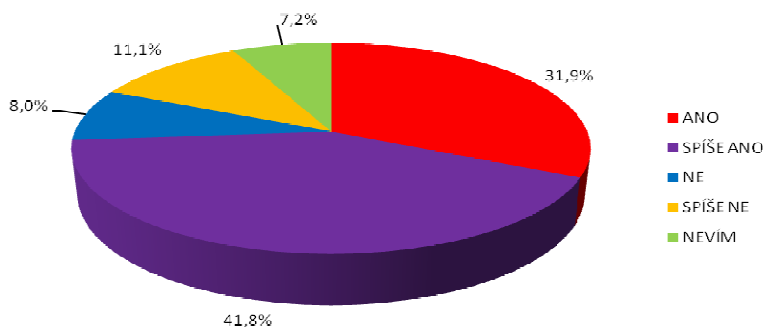
Domníváte se, že je sport vhodnou formou prevence proti nežádoucím sociálním jevům?

ANO	63.7%
SPÍŠE ANO	26.2%
NE	3.9%
SPÍŠE NE	2.8%
NEVÍM	3.4%

Jsou podle vašeho názoru představitelé naší sportovní reprezentace významným vzorem pro mládež?³

ANO	31.9%
SPÍŠE ANO	41.8%
NE	8.0%
SPÍŠE NE	11.1%
NEVÍM	7.2%

1.2 Definice sportu

Je velice problematické charakterizovat sport z pohledu sportovní vědy, natož ve smyslu právním. Každopádně se jedná o společenský jev, označován jako „fenomén“ současné doby, jenž může být rozdílně charakterizován v závislosti na subjektivním názoru odborníka daného oboru.

Budeme-li se pokoušet najít jednotnou definici slova sport, budeme se snažit zbytečně. Sport není možné jednotně definovat, neboť jak již bylo výše uvedeno, jedná se o pojem, pod kterým je možné zahrnout široké spektrum aktivit a záležitostí.

Základem sportu jsou jednotlivá sportovní odvětví, která můžeme dělit podle nejrůznějších kritérií. Sporty můžeme rozlišovat na kolektivní a individuální, případně na provozované vrcholově, či rekreačně. Dále disciplíny založené na

³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Konference Sport a Stát [online]. 4 - 5. ledna 2010 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: < <http://www.msmt.cz/sport/konference-sport-a-stat> >.

soutěžení nebo boji, kontaktní a bezkontaktní sporty. Známe i sporty zaměřené na přesnost jako třeba curling, lukostřelba nebo kulečnick. Sport je pojmem mnohovrstevnatým a mnohovýznamovým a z výše uvedeného je jasné, že tak obsáhlou škálu činností, názorů a pojmů je vyloučeno shrnout pouze do jediné definice.

I z řad významných teoretiků zní názor o nemožnosti stanovení jednotné definice sportu v obecném pojetí a tím ho tak vyčlenit z řad jiných aktivit. Jedním z nich je i Mgr. Michal Králík, který ve své publikaci, poukazuje aspoň na znaky, jimiž je sport obvykle charakterizován.

Podíváme-li se na lexikální význam sportu, jedná se o činnost spočívající v zábavě, oddechu a odpočinku. Jedná se tedy o atribut, který nikterak nesouvisí se základní lidskou potřebou. Tento zábavný prvek je potřeba vykládat hlavně tak, že sport opravdu není pro uspokojení základních lidských potřeb nepostradatelný, neboť i většina lidí se sportem nikdy v životě aktivně nezabývala. Znak zábavy a požitkovosti nalezneme i u profesionálního sportu. Profesionální sportovci i přes fyzickou námahu v tréninkovém období přiznávají, že požitkovost a nenucenost je při provozování sportu vždy zastoupena. Se sportovní činností úzce souvisí i dobrovolnost, kterou mnohé definice považují za základní element sportu.

1.2.1 Charakteristické znaky sportu

Mezi základní atributy sportu se řadí:

1) Pohybová aktivita

Pohyb, tělesná aktivita, fyzická námaha atd. je zmiňována jako základní atribut sportu. Je jasné, že tělesné aktivita, sport do značné míry předurčují. Prvek tělesné aktivity patří však mezi nejproblematictější. Existují sporty, jako je kulečnick, bridže, šachy, kde je projev fyzické aktivity minimální. To se týká i všeobecně uznávaných sportovních disciplín, jako jsou kuželky či lukostřelba. V České republice je například bridž za sport považován – mariáš však nikoliv a to obě tyto karetní hry mají své národní svazy.

Takže u disciplín vyznačující se minimálním fyzickým vypětím se velmi často pochybuje o tom, zda se jedná o sport. Tedy ani fyzickou stránku nelze stoprocentně považovat za určující prvek sportu a mnohokrát bývá předmětem kritiky.

2) Prvek tradice

Při určení, zda se činnost podřadí pod činnost sportovní, či nikoli nám pomůže prvek tradice, jako výrazná role v určitých kulturněhistorických podmínkách. Konkrétní metody zjištění tradice mohou spočívat např. v právní úpravě vztahující se k sportu, v literatuře nebo sdružením v příslušné zastřešující sportovní organizaci. Autor si klade otázky, zda je možnost vytvořit tradici u činnostech, které jsou pro svou novotu jen nepatrně známy. Kdy tradice bude vytvořena? Jde o tradici při provozování určité činnosti pouze velmi úzkým okruhem lidí, ale zato delší dobu, aby činnost šlo za sport označit? Jak autor přiznává, ani otázka tradice problém zcela neřeší.

3) Soutěživost

Dá se říct, že soutěživost do značné míry odlišuje sport od pouhé hry. Jedná se o typický prvek na úrovni výkonnostního a profesionálního sportu. U rekreačních sportů je soutěživost zatlačena do pozadí a do popředí vystupuje prvek prožitkovosti. Je ale pravdou a já sama mohu potvrdit, že například u rekreačních běžců je úplná absence prvku soutěživosti vzácná. Závodníci soutěží například s časem, vzdáleností, pohodlností či s druhým rekreačním běžcem.

Pohybová aktivita, tradice a soutěživost patří bezesporu mezi charakteristiky, které ve sportu převládají a můžeme je považovat za hlavní, i když se ukazuje, že to ne vždy bezvýhradně platí.

Další charakteristické znaky sportu označujeme už jako sekundární, neboť sport necharakterizují jako jev, ale jsou projevem některé jeho formy.

Mezi takový sekundární atribut bývá často uváděn rizikovost sportu. Rizikovost sportu je však spjata s úzkou skupinou kolektivních sportů, neboť mají-li být některé sportovní disciplíny „rizikové“, pak by z nich plynoucí nebezpečí muselo být vyšší než je tomu při běžných rutinních záležitostech.

Také bývá vyzdvihováno, že sportovní činnost se musí odehrávat ve vymezených hranicích, které tvoří sportovní pravidla. Uvědomíme-li si povahu sportovní činnosti, kdy při tréninku žádná závazná pravidla jako při zápase platná nejsou a vyjdeme-li z koncepce Sportu pro všechny, je obtížné si představit, jakými pravidly se bude řídit třeba rekreační běžec. Pravidla dávají sportu organizační ráz v konkrétních soutěžních případech, mají klíčovou roli, ale všechny činnosti, které

jsou v souladu s Evropskou chartou sportu, ovládané pravidly nejsou a ani nemohou být, protože z tohoto pojetí konceptu sportu pro všechny vychází.

Dále bývají pokládány otázky, zda jde o sportovní činnost, když je státem zakázána, je-li vykonávána sportovcem za účelem ekonomického prospěchu, jsou – li činnosti prováděny organizovaně či individuálně, v tréninku nebo utkání, po předchozí sportovní přípravě nebo bez ní. Má na povahu určité činnosti mít vliv pohnutky, s nimiž sportovci do této činnosti vstupují? Mohou cíle ve sportu nějak ovlivnit jeho podstatu? Protichůdné názory najdeme také v otázce, zda tělesná činnost zdravotně postižených osob, která je chápána jako sport, ale jimi prováděna ze zdravotních důvodů je sportem či nikoliv.

To zda je sportovní disciplína státem zakázána, dodržení či porušení pravidel, pohnutky sportovce atd. mají význam např. při vzniku právní odpovědnosti. Organizovanost určité činnosti může mít dopad na nároky finanční ve sféře dotační a daňové, ale pro podstatu sportu nemohou mít význam. Když tedy sport, resp. tělesné aktivity, jakožto předchůdci sportu existují již od starověku, nemůže na jeho praktickou podstatu mít vliv existence legislativy nebo její absence.

Podstata sportu leží v objektivní rovině. Zda je činnost realizována v tréninku, při utkání, a nebo se jedná o činnost amatérskou či profesionální na ní nemá vliv, neboť jde o konkrétní projevy sportu ovlivněné jeho povahou a vývojem.⁴

V encyklopedii Diderot najdeme definici následující: „*rekreační fyzická aktivita tvořící složku volného času a životního stylu, ve vrcholové podobě provádění i jako profese. Plní funkci zdravotní i rekreační, zahrnuje momenty soutěživosti, výkonu, regulované ventilace agrese, příslušnosti ke skupině. Se sportem souvisí i problém diváctví jako masové zábavy. Pohybová činnost soutěžního charakteru prováděná podle určitých pravidel. Závodní soutěžení se vyznačuje snahou po nejvyšším výkonu.*“⁵

Při srovnání sportu a hry, je stejně jako u hry výchozím smyslem požitek. Tohoto požitku se ve sportu dosahuje při poměrně specifických tělesných výkonech, a proto je sport charakterizován s „*cílem dosáhnout relativně či absolutně nejvyšší*

⁴ KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 53-56.

⁵ VOJTÁŠEK, Filip. *Encyklopedie Diderot*. [CD-ROM]. Praha : Ikaros, 2001

výkonnosti při plnění specifických pohybových úkolů, daných pravidly příslušného druhu sportu.“⁶

O důležitém a de facto nezastupitelném postavení sportu ve společnosti hovoří celá řada mezinárodních dokumentů. Oficiálně uznávané definice sportu nalezneme v mezinárodně přijatých dokumentech, jejichž obsah se zabývá problematikou sportu. Dále také v dokumentech, které již nejsou závazné a slouží spíše jako doporučení. Avšak jejich vliv na mezinárodní úpravu v oblasti sportu je nesporný. Mezi ty základní a v dnešní době nejvýznamnější patří **Evropská charta sportu** z roku 1992, ve které v čl. 2 a) definice sportu zní následovně:

„Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžních na všech úrovních.“⁷

Předchůdkyní této charty byl dokument v roce 1975 nazvaný **Evropská charta sportu pro všechny**, který zakotvuje právo každého jednotlivce provozovat sport.

Mezinárodní charta tělesné výchovy a sportu z roku 1978.

Tato charta oficiálně uznána téměř 160 členskými státy UNESCO definici sportu neobsahuje, nicméně stanovuje právo každého člověka na přístup k tělesné výchově a sportu, které jsou nezbytné pro plný rozvoj jeho osobnosti. Charta hovoří také o tom, že tělesná výchova a sport představují základní prvek celoživotní výchovy a vzdělání v celkovém vzdělávacím systému. Konstatuje, že národní instituce hrají významnou roli v oblasti tělesné výchovy a sportu. Činnost orgánů veřejné správy na všech úrovních a specializovaných nevládních orgánů spočívá v prosazování právních a správních předpisů, které poskytují materiální pomoc a v přijetí veškerých dalších opatření k povzbuzení, stimulaci a kontroly v oblasti tělesné výchovy a sportu.⁸

Evropský manifest o mladých lidech a sportu z roku 1995

Tento dokument navazující na Evropskou chartu sportu a Evropský kodex etiky v sobě shodně upravuje definici, kterou nalezneme v Evropské chartě sportu.

⁶ HERCIG, Stanislav. *Základy kinantropologie*. 1.vydání. Plzeň. Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 1994, s.24.

⁷ 24Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Evropská charta sportu* [online]. 1992 [cit. 2014-06-02]. Rada Evropy. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/PDF/ECHS.PDF>>.

⁸ UNESCO : *Mezinárodní charta tělesné výchovy a sportu* [online]. 21. 11. 1978 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/SPORT_E.PDF>.

Zde pojem sport stojí na ideálech humanismu a toleranci, na jejichž základech je vystavěno fungování Rady Evropy. „*Pro mladé lidi, je fyzická aktivita přirozená forma pohybu zahrnující výzvu a potěšení založené na hře*“. I zde najdeme zakotvenou odpovědnost orgánů veřejné moci, spolu s příslušnými sportovními organizacemi, za poskytování potřebného vedení při rozvoji a podpoře sportovní politiky pro mladé lidi. Povinnosti orgánů veřejné moci na všech úrovních přispívat do řady příležitostí prostřednictvím odpovídajících právních a regulačních rámců, poskytovat finanční podporu, zařízení a jakékoli jiné vhodné opatření.⁹

Mezi další významné dokumenty přijaté organizací UNESCO patří **Evropská antidopingová úmluva** z roku 1989. Úmluva je prvním právně závazným dokumentem tohoto obsahového zaměření s celosvětovou působností. Tato úmluva definuje sport z hlediska jeho významu, jako podstatný činitel při ochraně zdraví v morální a fyzické výchově a při rozšiřování mezinárodního porozumění.¹⁰

Bílou knihu o sportu vydanou v roce 2007 Komisí Evropského Společenství můžeme označit jako první souborný dokument týkající se sportu, který stanovuje dílčí cíle EU ve sportovním prostředí. V úvodu nalezneme motto Bíle knihy: „*Sport tvoří součást dědictví každého muže a ženy a nelze jej ničím jiným nahradit.*“ Bílá kniha v rámci jasnosti a jednoduchosti užívá pro slovo sport stejnou definici, jak ji zavedla Rada Evropy v Evropské chartě sportu pro všechny. Dokument hovoří o sportu jako o celistvém politicko-sociálním fenoménu současnosti, který má navíc silný ekonomický podtext. Bílá kniha vyzdvihuje sociální roli sportu a jeho nezastupitelné postavením ve společnosti. Dále pojednává o hospodářském a ekonomickém významu sportu a hovoří o profesionálním sportu a souvisejících otázkách. Mezi jednotlivé problémy, kterým se Bílá kniha věnuje, patří boj proti dopingu, rasismu, korupci, praní špinavých peněz a jiným finančním trestným činnostem ve sportu.¹¹

Kodex sportovní etiky

Tento kodex, ve kterém je objasněna funkce a podstata fair play popisuje sport jako společensko – kulturní činnost, která je přínosem pro společnost a přátelství mezi národy za podmínky, že je provozována čestně. Sport je rovněž pokládán za

⁹ Rada Evropy [online]. 12. 10. 1995 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <http://www.coe.int/t/dg4/sport/resources/texts/spmanif_en.asp>.

¹⁰ Antidopingový výbor ČR : EVROPSKÁ ANTIDOPINGOVÁ ÚMLUVA [online]. 1989 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <http://www.antidoping.cz/dokumenty_umluva_eu.php>.

¹¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy : Bílá kniha o sportu [online]. 11. 07. 2007 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>>.

činnost, která pokud je provozována poctivě, umožňuje člověku, aby sám sebe lépe poznal, lépe se projevoval a zdokonaloval sám sebe, dosáhl rozkvětu, nabyt dovedností a prokázal své schopnosti. Sport je prostředkem společenské interakce, zdrojem radosti a potěšení, přinášející blaho a zdraví.

Tento kodex objasňuje obecná pevná etická pravidla platná pro jakýkoliv sport, jakékoliv pohybové aktivity a bojuje proti porušování etických zásad, jelikož by byl ohrožen základní rys sportu – fair play.¹²

Deklarace o významu sportu pro všechny z roku 1995 popisuje sport z hlediska jeho významu. Dokument charakterizuje sport jakožto tělesnou aktivitu prospěšnou pro **zdraví**. Nejpříznivějších účinků pro zdraví při tělesné aktivitě u populace je dosahováno podporou motivace a vytváření příležitostí pro tělesnou aktivitu, která může být provozována v každém věku a co největším počtem lidí jako součást jejich každodenního života. V každém případě je středně intenzivní cvičení po dobu nejméně půl hodiny prospěšné pro všechny.

Sport je tělesná aktivita důležitá také z hlediska **socializace**, kdy je třeba věnovat pozornost tělesným aktivitám a sportu u dětí a mladých lidí nejen ve škole, ale i ve volném čase. Pozornost by měla být věnována týmovým hrám, které podpoří děti, aby se zapojily do různých sociálních rolí, a tím rozvíjí jejich etické a sociální vědomí, jejich smysl pro odpovědnost v sociálních vztazích.

Sport je významným činitelem v oblasti **ekonomie**, kdy by veřejná správa i nadále měla zajistit, že bude i nadále držet primární odpovědnost za vytváření a udržení podmínek pro rozvoj sportu tak jak ho definuje Evropská charta sportu. Ekonomický přínos veřejných investic v oblasti sportu by měl být uznáván a podporován s tím, že soukromý sektor by měl být vyzván v účasti na těchto podmínkách. S ohledem na význam dobrovolnické práce, by mělo být rovněž podporováno vytváření nových pracovních míst a další rozvoj vzdělávání stávajících i budoucích zaměstnanců ve sportovním odvětví.¹³

¹² Rada Evropy : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>>.

¹³ Rada Evropy : Deklarace o významu sportu pro společnost [online]. 12. 10. 1995 [cit. 2014-06-02]. Dostupné z WWW: <[http://www.coe.int/t/dg4/epas/resources/texts/Rec\(95\)17_en.pdf](http://www.coe.int/t/dg4/epas/resources/texts/Rec(95)17_en.pdf)>.

1.3 Vztah sportu a práva

O vztahu sportu a práva jsem se zmiňovala již v úvodu. V následující kapitole bych chtěla o tomto propojení blíže pojednat.

Při zkoumání vzájemného propojení sportu a práva musíme naší pozornost věnovat v první řadě historii, dějinný vývoj má při objasnění tohoto spojení značný význam, neboť formy vzájemných vazeb sportu a práva se vyvíjely a proměňovaly s různě silnou intenzitou spojení v závislosti na skutečnostech v oblasti kultury, společenských, politických a ekonomických podmínkách a tvořily tak rozmanité vzory těchto vztahů.

Tělesná aktivita má oproti právu mnohem hlubší prameny, neboť možnost pohybu a fyzická vybavenost byly pro člověka otázkou přežití. Právo vzniká až v době, kdy se lidská společnost ocitá na určitém stupni vývoje a bylo potřeba regulovat vztahy v ní vznikající. V dobách nejstarších lidských civilizací nemůže ještě o nějakém významném vlivu práva ve sportovní oblasti být řeč. Ve středověku, tedy v období, kde převažoval spíše negativní postoj ke sportu, došlo díky středověkým právníkům k poměrně velmi propracovanému systému zaměřující se na problematiku sportovních úrazů, kdy byla vytvořena řada právních názorů na trestnost nebo netrestnost takovýchto úrazů. Pro středověk nejtypičtějším názorem na sportovní úrazy lze považovat názor Menochiův: „*Když někdo ve hře nebo povoleném zápasu způsobí poranění druhá, se kterým zápasí a to nechtěnou nehodou, nepodléhá, podle božského zákona Platonova, trestu.*“¹⁴ Zde vyzdvihuje potřebu absence úmyslného zranění protivníka a navíc oproti jiným autorům vztahuje tuto beztrestnost nejen na utilitární vojenské aktivity a povolené veřejné sportovní zápasy, ale výslovně ji aplikuje také na oblast her.

Za počátek důležitosti sportovní legislativy můžeme označit konec 19. a počátek 20. století v souvislosti s internacionalizací, komercializací a politizací sportu. Dále také z důvodu rizika dopingu a korupce ve sportu. Jelikož dnes sport nepatří již mezi okrajové záležitosti, jako tomu bylo kdysi, je tak jasné, že právní regulace v určitých oblastech sportu je opravdu potřebná.

¹⁴ KRÁLÍK, M. *Trestně právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy* (Úvod do problematiky). Bulletin slovenskej advokácie, 1-2/2008, s. 19.

Existují oblasti, kde potřeba vlivu práva je žádaná či nutná a na druhou stranu oblasti, kde by právní úprava byla naprosto zbytečná, jelikož role práva ve sportu nemusí být vždy jeho spasitelem a nejefektivnější formou jeho regulace.

Právní úprava ve sféře vzniku právní odpovědnosti (ať už občanskoprávní, trestněprávní) za sportovní úrazy, ke kterým došlo v průběhu sportovního utkání nebo v horším případě, kdy došlo k usmrcení sportovce v důsledku zcela zjevně úmyslného zákroku je v dnešní době nepopíratelná.

V této souvislosti je potřeba zmínit pojem „autonomie sportu“, který používají odpůrci právních zásahů do sportu. Jedná se o názor, kdy aplikace práva ve sportovní oblasti by měla být zcela vyloučena. Tyto názory bývají opřeny o obsahové hodnoty sportu, které nejsou shodné s těmi, jež jsou zpravidla v právu obsažené a dále názor oddělenosti sportu od práva, kdy sport je říší společenských vztahů, které nepodléhají potřebě právní regulace. Je však jasné, že tento fenomén v dnešní době nemá již své zastánce.

V českém právním řádu zakotvení autonomie sportu nenalezneme a tento výraz je dnes už spojována jen s nezávislostí sportovních organizací, aby stát nezasahoval do jejich činností se snahou o minimalizaci státních zásahů při přezkumu rozhodnutí orgánů sportovních organizací.

Tento závěr nalezneme i v čl. 4 Olympijské charty a stejně tak v Bílé knize sportu, kde jednou ze zvláštností sportu je zmiňována právě autonomie a diverzita sportovních organizací.

Pro lepší pochopení vzájemného působení je třeba vymezit **sportovní činnosti v užším a širším smyslu. Sportovní činnost v užším smyslu** zahrnuje záležitosti úzce spjaté s podstatnou existencí sportu a stojí na pravidlech soutěží a her, jejich hodnocení, přístupových pravidlech, disciplinárních normách apod. Jedná se o neprávní sportovní pravidla přijímána a vydávána sportovními organizacemi. Úprava v oblasti sportu je zajišťována prostřednictvím sportovních pravidel a právní normy do ní zasahují např. jen v případě nutnosti prosazení přísnějších sankcí a právo tak jen sportovní pravidla právně uznán. U sportovní činnosti v užším smyslu, není potřeba výhradně trvat na tom, aby veškerá sportovní činnost byla upravena sportovními normami a právo tuto činnost pouze v obecné rovině zastřešuje z důvodu zamezení zneužití tohoto stylu řízení sportovní činnosti.¹⁵

¹⁵ KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 10.

Názorný příklad najdeme (ještě před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který tento zákon k 1. lednu 2014 zrušil) v možnosti přezkumu rozhodnutí orgánů sportovních organizací soudní cestou podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, kdy byla možnost podat návrh v souladu s §15 uvedeného zákona. Nejčastěji se jednalo o případy přezkumu rozhodnutí sportovních klubů týkající se vyloučení člena klubu či udělení disciplinárního trestu.

Sportovní činnost v širším smyslu lze negativně vymezit jako nikoliv vlastní sportovní činnost. Jedná se o otázky spojené se sponzoringem, dopingem, daňovými úlevami sportovních organizací, oblast diváckého násilí při sportovních zápasech apod. V tomto pojetí narážíme vedle výlučné sportovní regulace také a to je důležité na výlučnou regulaci právní. Výlučná právní regulace dopadá na oblast daňových zvýhodnění sportovních organizací, právní základ sponzorství, dotace ze státního rozpočtu na určité sportovní subjekty. Vzájemný průnik pak lze názorně ukázat na problematice diváckého násilí během sportovních klání či problematice dopingu, kde se oba mechanismy sportovní a právní prolínají.¹⁶

V závěru lze konstatovat, že sportovní normy nesmí být v nesouladu s normami právními. Sportovní pravidla přijímaná sportovními organizacemi nemají povahu právních norem, ale i přes to se vždy musí pohybovat v mezích platného práva, jinak by tento nesoulad vedl k autoritativnímu popředí sportovních pravidel. Sport jako takový je specifickou oblastí oplývající určitou vnitřní mírou autonomie, která je však navenek kontrolována různými systémy, převážně tedy právem.

1.4 Sportovní právo

Stoupající význam práva ve sportu vyústil v užívání pojmu sportovní právo. Názory, které však tento pojem neuznávají, používají pouze výraz „*sport a právo*“ či „*právní aspekty sportu*“.

M. Králík mluví o „sportovním právu“ jako vrcholu úvah o vzájemných vztazích sportu a práva.¹⁷ Autoři Beloff, Kerr a Demetriou ve své publikaci *Sports Law* vyjádřili stanovisko, že nadešel čas pro uznání termínu „sportovní právo“ jako platný pro popis systému práva upravující sportovní záležitosti, i když přesto přiznávají, že pojem sportovní právo není obecně právníkovou veřejností

¹⁶ KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 13.

¹⁷ KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. Praha: C.H.Beck, 2001. s.141.

akceptován.¹⁸ I kdyby bylo sportovní právo uznáno, neznamená to jeho existenci jako právního odvětví. Názory řady autorů na existenci či neexistenci sportovního práva jakožto právního odvětví se velmi rozcházejí, neboť podle některých je zbytečné vytvářet další právní odvětví.

Velmi zajímavá úvaha co se týče uznání sportovního práva, jako právního odvětví tkví ve srovnání s jinými právními disciplínami. Sportovnímu právu se děje to samé, co před nedávnem např. pracovnímu právu, které je založeno původně na právu smluvním, ale v návaznosti na velký přírůstek legislativy do pracovních záležitostí postupně vzniklo pracovní právo.¹⁹

Jedním z autorů, který považuje existenci sportovního práva za nepopiratelnou je J.Loup, který považoval rozmanité předpisy vznikající v rámci sportovních organizací za právo; tedy za tzv. sportovní právo. Podle něho je sportovní právo tvořeno stanovami a interními řády Národního výboru sportu, stanovami a řády sportovních federací. Sportovní právo pak dále dělí na disciplinární, obyčejové a statutární právo. J. Loup bývá označován jako reprezentant nepravního přístupu ke sportovnímu právu.²⁰

Jiný názor najdeme u Jedrucha, podle kterého můžeme sportovní právo koncipovat tak, že v sobě soustřeďuje pravidla, která tvoří součást objektivního práva daného státu. Podle této koncepce má tedy sportovní právo charakter správního práva s prvky práva pracovního a občanského, kdy nejdůležitější součástí občanskoprávní části by tvořilo závazkové právo a hlavně institut sportovní smlouvy.²¹

Jak je vidět na těchto dvou příkladech v praxi existují různorodé názory na existenci a obsah sportovního práva, kdy v prvním případě se vychází ze závaznosti souboru sportovních pravidel vydaných svazovými i federálními, národními anebo mezinárodními sportovními orgány, které nemají postavení státních orgánů. Druhá koncepce nenarušuje autoritu práva a nesměřuje proti jeho všeobecné závaznosti.

Prvním českým zastáncem sportovního práva, který tento pojem v literatuře zavedl a uplatňoval, byl Jiří Hora. Hora rozlišuje tzv. právo obecné a právo sportovní, kdy obecné právo tvoří obecné právní normy, kdežto právo sportovní je

¹⁸ BELOFF M.J., KERR T., DEMETRIOU M., *Sports Law*. Hart Publishing, 1999 str. 1.

¹⁹ GARNIER a Kol. *Sports law*, 2.vyd., Cavendish Publishing, 2001 str. 100.

²⁰ PRUSÁK, J. *Šport a právo* (úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe). Bratislava: Šport, slovenské tělovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 69.

²¹ PRUSÁK, J. *Šport a právo* (úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe). Bratislava: Šport, slovenské tělovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 70.

charakterizováno souhrnem pravidel, kompetencí rozhodčích a disciplinárních komisí a jinými formami úpravy sportovní činnosti. Tyto formy nelze pokládat za součást právního řádu ale za součást sportovního práva je pokládat lze.

Díky popsaným stanoviskům vybraných autorů jsem toho názoru, že užívání pojmu sportovní právo ve spojitosti s právní oblastí je příliš nadnesené a zavádějící. Sportovní právo není, jak by se někomu díky takovému označení na první pohled mohlo zdát právním odvětvím. Právní úprava „sportovního práva“ je roztržena v jednotlivých právních institucích, které na rozdíl od práva sportovního právními odvětvími jsou.²² Tento výraz není užíván v jednotném významu a je výsledkem praktičnosti tohoto slovního spojení, jež si praxe vyžadovala. Nebudeme-li se na tento pojem dívat v souvislosti s právem, lze konstatovat, že se jedná o věcný a výstižný pojem, jehož užívání je výsledkem společenské konvence a díky kterému je možno do tohoto dvouslovného spojení zahrnout širokou škálu sportovní problematiky, což nejen právní praxe jistojistě oceňuje.

1.5 Definice sportu v právním řádu ČR

1.5.1 Platná právní úprava v ČR

Do právního řádu ČR zavedl definici slova sport až **zákon č. 115/2001 Sb.**, o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů a který je jediným platným právním předpisem věnující se sportovní problematice. Pro účely tohoto zákona zní definice následovně: „*Sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.*“²³ Jedná se tedy o definici převzatou z Evropské charty sportu, což lze chápat jako vliv mezinárodní legislativy na českou právní úpravu. Zákon vymezuje sport ve společnosti jako veřejně prospěšnou činnost. Tímto zákonem, který je určen občanským sdružením v tělovýchově a sportu, orgánům státní správy a samosprávy vrcholí proces systematického přístupu k problematice sportu, sportovního prostředí a hnutí, který byl započat v roce 1999. Zákon byl přijat na základě souladu s

²² GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s.114-116, kde se nachází taxativní výčet právních odvětví soukromého a veřejného práva, právo sportovní zde ovšem chybí. Podobně se vyjadřuje většina publikací zabývajících se právní teorií - Knapp, V. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 2007

²³ § 2 odst. 1 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů

Evropskou chartou sportu, Evropskou antidopingovou úmluvou a Kodexem sportovní etiky, jejichž principy respektují většiny vlád členských zemí.

1.5.2 Historický exkurz do sportovní legislativy

Před přijetím toho zákona, byla první významnou legislativní úpravou v oblasti sportu, avšak ještě bez jeho definice **zákon č. 187/1949 Sb.**, o státní péči o tělesnou výchovu a sport. Došlo tak k právnímu zakotvení zvláštní formy přímé integrace státu do tělovýchovných aktivit, která byla reakcí na vzrůstající oblibu tělesné kultury ve společnosti. Tento zákon se věnuje povaze a účelu tělesné výchovy, kdy sport chápe jako prostředek pro udržení a zlepšení zdraví lidu, zvýšení jeho tělesné a branné zdatnosti a pracovní výkonnosti. Tělesná výchova a sport má vychovávat k odhodlanosti a statečnosti při obraně vlasti a jejího lidově demokratického státního zřízení. Zákonem také došlo k zřízení Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport (na Slovensku Slovenský výbor pre tělesnu výchovu a šport). Tímto zákonem došlo ke zrušení všech sportovních organizací a jejich majetek byl převeden na Československou obci sokolskou.

Tento orgán však fakticky ustanoven nebyl a jeho působnost vykonával Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport, jako ústřední správní úřad.

Mezi další právní předpis zabývající se touto problematikou patří **zákon č. 71/1952 Sb.**, o organizaci tělesné výchovy a sportu, který svým obsahem navazuje na předchozí úpravu a i zde chybí definice pojmu sport. Tělesnou výchovu a sport pojímá jako důležitou součást kultury, která je v lidové demokracii neodlučitelnou součástí socialistické výchovy. Zákon se z převážně většiny věnuje pouze organizačním a institucionálním záležitostem.

O čtyři roky později byl tento zákon nahrazen **zákonem č. 68/1956 Sb.**, o organizaci tělesné výchovy. V tomto zákoně se o sportu jako samostatné kategorii tělesné výchovy nehovoří vůbec a operuje pouze s pojmem tělesná výchova. Organizace a řízení tělesné výchovy bylo svěřeno jediné dobrovolné organizaci, tedy Československému svazu tělesné výchovy (ČSTV). Koncentrace pravomocí u jediného reprezentanta tělovýchovného hnutí na dobrovolnou organizaci se ukázalo jako nevhodné.

V mezidobí 60-80 let došlo k několika institucionálním změnám, avšak stále formálně byl v platnosti zákon z roku 1956.

Tento právní předpis byl v roce 1990 nahrazen **zákonem č. 173/1990 Sb.**, obsahující pouze 4 paragrafy a jenž byl poslední podstatnější právní úpravou před přijetím **zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu**, zabývající se touto problematikou.

Jak je vidět předchozí právní úpravy pojmají sportovní činnost v zcela jiném pojetí než jak je tomu dnes. Sport měl v té době především výchovný charakter, sloužil ke zlepšení pracovní výkonnosti a byl chápán jako prostředek pro budování vlasteneckého smýšlení socialistického obyvatelstva a samotný sport a jeho podstata byly odsunuty na „druhou kolej“.

2. PŘECHOD Z AMATERISMU K PROFESIONALISMU V ČSR A ČR

2.1 Pojem amatér vs. profesionál

Jak jsem již výše zmiňovala, sport můžeme dělit podle druhů, jinak řečeno sportovních odvětví dle různorodých kritérií. Vzhledem k zaměření této diplomové práce nás bude především zajímat dělení sportu na profesionální a amatérský, respektive dělení sportovců na amatéry a profesionály.

Profesionální sport má svůj základ v tzv. patronátním sportu, který vznikl v průběhu 17. až 18. století v Anglii, kdy si šlechtici a podnikatelé vydržovali a najímali zápasníky, boxery, běžce, žokeje, veslaře, kterým platili za výkon a organizovali pro ně soutěže, kde se přijímali sázky. Tato doba je označována jako počátek vzniku rozporu mezi amatérským a profesionálním, která byla dořešena až ve 20. století.

V té době se amatér a profesionál rozlišovali podle sociálního původu a vztahu k manuální práci. Za amatéra se v té době považoval každý sportovec, „*který není řemeslník, dělník nebo jinak manuálně pracující člověk*“.²⁴

Později se členícím znakem stalo přijímání peněžité částky za sportovní výkony. Již v roce 1866 Britská Amatérská atletická asociace podala oficiální definici amatéra jako osoby, která „*nikdy nezávodí v otevřené soutěži, nepřijímá zásadně peněžní odměny za vítězství, nesportuje před diváky platícími vstupné, nesoutěží s profesionály, netrénuje jiné sportovce a není námezdním manuálním pracovníkem*“.²⁵

Uplatňování jiných než sportovních uznání položilo bez ohledu na další skutečnosti (talent, nutnost a možnosti tréninku) základ definici tzv. amatéra. Pravidla znemožňovala kontakt s profesionály, jako určující požadavek se považovalo řádné zaměstnání. Pojetí profesionála je spojováno s dokonalostí, uměním, znalostmi aj. za Amatéra byl považován v minulosti každý, kdo se odlišoval od profesionála.

²⁴ GREXA, Ján. *Dějiny sportu* (Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu) Brno: Masarykova univerzita Brno, 2011 str.72

²⁵ GREXA., Ján. *Dějiny sportu* (Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu) Brno: Masarykova univerzita Brno, 2011 str.78

V současnosti chceme-li sportovce dělit dle výše příjmů ze sportovní činnosti, dělíme je na amatéry, neamatéry (poloprofesionály) a profesionály.²⁶

Jelikož se nemůžeme opřít o žádnou existující právní úpravu, která by jasně vystihovala označení pojmů profesionál či amatér musíme si pomoci neprávními předpisy především jednotlivých sportovních organizací.

Z těchto neprávních norem nám nejlépe poslouží stanovky mezinárodní fotbalové federace FIFA, kde je postavení hráčů charakterizováno. V předpisech o statutu a přesunu hráčů, jsou amatéři charakterizováni jako „*hráči, kteří nikdy nedostali žádnou odměnu jinou než náhradu skutečných výdajů vzniklých v průběhu jejich účasti na jakékoliv činnosti související se svazovým fotbalem.*”²⁷

Amatérští sportovci tedy provozují sport z jiného důvodu, než je dosažení zisku, který by jim sloužil jako zdroj obživy, ten jim poskytuje jejich hlavní zaměstnání.

Definice profesionála ve stejném předpise zní následovně „*profesionál je hráč, který má písemnou smlouvu s klubem a jeho plat převyšuje výdaje, které ve skutečnosti vynakládá na svoji fotbalovou činnost. Všichni ostatní hráči jsou považováni za amatéry.*”²⁸ Profesionální sportovci provozují sport na té nejvyšší úrovni za účelem dosažení finanční odměny, která je pro ně hlavním zdrojem obživy a vykonávají ho jako hlavní zaměstnání.

V České republice se z neprávních norem o profesionálním sportovci nepřímo zmiňuje čl. 1 Směrnice pro evidenci profesionálních a neamatérských smluv, jinak řečeno směrnice Fotbalové asociace České republiky (FAČR), která staví na tom, že „*na základě profesionální smlouvy vykonává hráč sportovní činnost jako své hlavní zaměstnání*“ a rovněž, že „*profesionální smlouvy je možno uzavírat jen s kluby I. a*

²⁶ STANJURA, J., TOPINKA, J. *Občanská sdružení ve sportu* (Právní, účetní a daňové problémy) Praha: Olympia, 2001. s. 66

²⁷ Regulations on the Status and Transfer of players. Chapter II. Article 2. [online]. FIFA laws and regulations, edition 2005 [cit. dne 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/01/06/30/78/statusinhalt_en_122007.pdf>.

²⁸ Regulations on the Status and Transfer of players. Chapter II. Article 2. [online]. FIFA laws and regulations, edition 2005 [cit. dne 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/01/06/30/78/statusinhalt_en_122007.pdf>.

II. Ligy“.²⁹ Jinak řečeno, profesionálními fotbalovými hráči jsou pouze hráči 2 nejvyšších fotbalových soutěží v ČR.

Poloprofesionálové stojí někde na pomezí amatérů a profesionálů a lze je charakterizovat takto: „*Poloprofesionálové přijímají v souvislosti s provozováním sportu finanční odměnu, ale sportovní činnost pro ně nepředstavuje hlavní zdroj obživy, dá se přirovnat k jakémusi vedlejšímu pracovnímu úvazku*“.³⁰

Poloprofesionálové přijímají za svou účast na sportovních soutěžích finanční či jiné odměny, které však nepostačují k celkovému pokrytí nákladů na jejich sportovní přípravu a neslouží jim jako hlavní zdroj obživy. Dle obecně uznávaného názoru jsou za poloprofesionály zpravidla pokládáni třetiligoví fotbalisté.

I v odborných slovnících můžeme nalézt definice, kde profesionální sportovec je charakterizován jako osoba, která „*provádí určitou činnost, zvláště běžně nevýdělečnou, jako zaměstnání*“³¹ nebo jako osoba „*vykonávající sportovní činnost jako své povolání. Na rozdíl od amatéra využívá sport jako zdroj své obživy*“.³²

2.2 Vývoj profesionálního sportu ve světě

Přerod amatérského sportu k profesionálnímu neboli přesněji řečeno uznání statutu profesionálního sportovce širokou sportovní veřejností, hlavně tedy Mezinárodním olympijským výborem, který patří mezi jednu z nejdůležitějších sportovních organizací má důležitý význam pro samotné postavení profesionálního sportovce ve světě sportu a společnosti vůbec. Proto se domnívá, že toto téma si vyžaduje důležitou pozornost a bylo třeba ho zařadit do bodů osnovy této diplomové práce.

Problém amaterismu a profesionalismu, nejvíce ovlivnil rozvíjející se novodobí olympismus, jelikož bylo stále jasnější, že vzniklé nároky sportu a sportovního tréninku se neshodují s původním anglickým duchem amatérského kodexu. Tato otázka byla z největší části řešena na půdě Mezinárodního olympijského výboru (MOV), jelikož mohutný nástup sportu po druhé světové válce si vyžádal určitou

²⁹ Směrnice pro evidenci profesionálních a neamatérských smluv. [online]. Fotbalová asociace České republiky. 2014 [cit. dne 2014-02-06]. Dostupné z <http://nv.fotbal.cz/ftp/cmfs/legislativa/stanovy/07_Smernice_pro_evidenci_smluv_2.doc>.

³⁰ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.21

³¹ Kol. autorů. *Malá československá encyklopedie*. V. svazek. Praha: Academia, 1987.

³² Kol. autorů. *Všeobecná encyklopedie*. 7.díl. Praha: Odeon, 2001.

praxi, která se neshodovala se zásadami amatérismu, deklarovanými tehdejšími MOV. Pro lepší pochopení je třeba se ohlédnout krátce do minulosti, zhodnotit měnící se svět a souvislosti transformace vlastního sportu.

Jak již jsem výše zmínila kolébkou moderního sportu je Anglie, kde došlo k vydělení dvou dimenzí chápání sportu. Na jedné straně stáli propagátoři středověkých turnajových tradic, jako zápasníci, šermíři, jockeyové aj, kteří se svojí působností ve sportu spojovali různé materiální požitky, a sportovní činnosti pro ně znamenala v tomto směru možnost existence. A na straně druhé stojí sportovci z akademického prostředí, kde byl sport a jeho soutěže brán jako prostředek, jenž měl vychovávat v rámci povinného i nepovinného programu. Sportovci z druhé kategorie byli většinou lidé velice dobře hmotně zabezpečeni a jiný než sportovní prospěch jim nebyl potřeba. Gentlemský sport, jak je sport provozovaný z takovýchto pohnutek označován kladl velký důraz na morálku, zatímco sport profesionálních závodníků byl spojován s despektem.

Olympijského hnutí v době vzniku sledovalo především progresivní cíle, kdy humanismus, mezinárodní porozumění a sport byly představovány jako skutečnosti, které se netýkají jen sportovní elity, ale i neširších a jako prostředek výchovy.

I tak došlo na dělení sportovců na amatéry a profesionály, od vzniku olympijských her nové doby byla účast na ně dovolena pouze amatérům.

I zakladatel olympijského hnutí Pierre de Coubertin odmítal účast profesionálních sportovců na hrách, kdy jako ukázkou můžeme zmínit je slova: „*Osobně se mohu přiznat, že jsem pro otázku amatérismu nikdy nezahořel... Především Angličané byli amatérismem posedlí.*“ Od roku 1909 se sportovní organizace obracely na MOV s dotazy typu: „*Lze být v jednom sportu profesionálem a současně v jiném amatér? Může být učitel amatérem ve sportech, jimž nevyučuje? Lze připustit úhradu výloh na cestu a pobyt? Amatér, jenž se stal profesionálem, už nemůže nikdy vstoupit zpět mezi amatéry (tzv. reamaterizace).*“³³

První náznaky daného problému začaly vyplouvat na povrch se znovuvzkříšením novodobých olympijských her. Kroky ke skutečné realizaci novodobých olympijských her byly učiněny na jaře v roce 1893, kdy se Unie atletických sportů na základě Coubertinova návrhu usnesla svolat na rok 1894

³³ DOVALIL, Josef a kol. *Olympismus*. Praha : Olympia, 2004 str. 70

v Paříži kongres, kde by došlo k projednání dvou základních otázek: precizovat pojem amatérský sport a připravit konání mezinárodních olympijských her.

Samotnému konání kongresu předcházelo velké úsilí Coubertena, který se snažil získat pro svůj záměr mezinárodní podporu. V pozvánkách adresovaných delegátům nejrůznějších atletických, tělovýchovných a sportovních svazů z celého světa informoval i o cílech zamýšleného kongresu: „*Jde především o to, aby atletismus byl zachován jako ušlechtilý a rytířský charakter, jímž vynikal v minulosti, aby mohl hrát úspěšně i při výchově moderních národů onu obdivuhodnou úlohu, kterou mu přiznali řečtí učitelé. Lidská dokonalost se snaží odjakživa přeměnit olympijského atleta v cirkusového zápasníka. Je tedy nutno volit mezi dvojím výrazně neslučitelným pojetím atletismu. Amaterští sportovci, ve snaze ubránit se duchu dychtícímu po zisku a sportování z povolání, zavedli ve většině zemí složité zákonodárství, které je plné kompromisů a protimluvů. Přitom se často dbá spíše na literu zákona než na jeho ducha.*

Je tedy nezbytná forma, která musí se prodiskutovat dříve, než o ní bude rozhodnuto. Otázky, které budou zařazeny do programu, se musí vyrovnat a těmito kompromisy a protimluvy, které existují v amatérském zákonodárství.“³⁴

Mezi delegáty, kteří se přihlásili k účasti na kongresu, a jenž byli přijati do čestného předsednictva kongresu byl i podporovatel Coubertenových plánů v Čechách dr. Jiří Guth.³⁵ Kongres, který byl označován jako „kongres pro znovuzřízení olympijských her“ se sešel 16. června v roce 1894 v Paříži. Jednání kongresu probíhalo ve dvou úsecích. Obsahem první sekce bylo řešení problému amaterismu a profesionalismu, kdy výsledkem jednání bylo přijetí definice amaterismu, v níž se pravilo: „*Za amatéra v atletismu má být pokládán každý, kdo se nikdy nezúčastnil závodů komukoliv přístupných, kdo nezávodil o nějakou hodnotnou cenu nebo o peněžitou sumu, ať pocházela odkudkoliv (zvláště pak ze vkladů), kdo nezávodil s profesionály a kdo nikdy nebyl placeným učitelem tělesných cvičení...“.*³⁶

O sportovcích, kteří se mohou olympijských her účastnit, bylo rozhodnuto

³⁴ OLIVOVÁ, Věra. *Lidé a hry* (Historická geneze sportu) Olympia Praha, 1979. str. 537

³⁵ PhDr. Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, vlastním jménem Jiří Guth byl český propagátor sportu, generální tajemník Mezinárodního olympijského výboru (1919–1923) a spoluautor olympijské charty. V letech 1900–1929 byl předsedou Českého a po vzniku republiky Československého olympijského výboru, spoluzakladatel a první předseda České amatérské atletické unie, předseda a redaktor Klubu turistů.

³⁶ OLIVOVÁ, Věra. *Lidé a hry* (Historická geneze sportu) Olympia Praha, 1979. str. 539

právě na pařížském kongresu a byli to amatéři ve smyslu pařížské definice. Díky aplikaci této definice docházelo k nesmyslným situacím, kdy nebylo umožněno účastnit se olympijských her např. učitelům tělesné výchovy, zaměstnancům vykonávající fyzicky náročnou práci (jako pekaři rozvážející na kole pečivo, zedníci), kteří nebyli považováni dle definice za amatéry.

Ještě do roku 1970 však určovala pravidla OH možnost účasti jen sportovcům, kteří provozují sport jako vedlejší činnost, nepřijímají odměny za svojí účast na sportovních soutěžích (kromě cen, nepřekračující hodnoty 50 dolarů), také nebylo dovolené dostávat stipendium v souvislosti se sportovní činností, za amatéry nesměli být pokládáni sportovci, kteří přerušili své zaměstnání z důvodu účasti na tréninkových táborech na více než 4 týdny. Je tedy zřejmé, že takovýmto kritériím vyhovovalo jen velmi malé množství účastníků.

Obětí takto nastavených kritérií se stal James Francis „Jim“ Thorpe, což byl americký, mimořádně nadaný univerzální sportovec, který na Letních olympijských hrách v roce 1912 ve Stockholmu získal 2 zlaté medaile v pětiboji a desetiboji.

Jim Thorpe obdržel ještě před konáním olympiády 100 dolarů za hraní baseballu a kvůli této částce mu byly olympijské medaile odňaty, neboť se dopustil porušení zásady amatérismu. V roce 1983 byl rehabilitován a Mezinárodní olympijský výbor medaile posmrtně vrátil jeho rodině.

K určitému vývoji v oblasti profesionálního sportu došlo až v 70. letech minulého století, kdy z důvodu stoupajícího tlaku z různých stran byla přijata nová úprava, která konkretizovala v prováděcím ustanovení možnost podpory po dobu přípravy a vlastní soutěže, podpory na stravu, dopravu, v nutnosti i úhradu ušlé mzdy, využívání studentských stipendií aj. Došlo i k přijetí pravidla v reklamě. Sportovcům a trenérům s profesionálním statutem však stále účast na OH dovolena nebyla. Další změny doznalo a volnost v interpretaci bylo přiznáno pravidlu 26 Olympijských řádů pro jednotlivé mezinárodní sportovní federace. Tato změna stanovila, že *„sportovec nesmí utrpět sociální nebo hmotnou nevýhodu jako následek své přípravy a účast na OH nebo mezinárodních sportovních soutěžích“*. Tím došlo k potvrzení názoru, že sport provozovaný na té nejvyšší úrovni nelze provozovat bez všestranného, tedy i materiálního a sociálního zajištění. Sporná však zůstala otázka týkající se výše finančních odměn sportovců, její dodržování a následná kontrola.

U tohoto nového znění se objevili i pochybnosti, jestli přepracovaná část nebude mít za následek otevřenou komercializaci a zneužití. Podstatou však byla

pomoc sportovcům a nikoli podnikatelským společnostem. Toto se odrazilo i v Evropské chartě sportu v roce 1992, která hlásá, že „sportovci musí požívat přiměřené ochrany, sociálního statutu a morálních záruk, jenž by je uchránily před jakoukoli formou využívání.“³⁷

I přestože nadále sílily hlasy po umožnění startu profesionálních sportovců na OH a nejvyšších světových soutěžích, došlo v roce 1983 na zasedání MOV k rozhodnutí, které ještě zabraňovalo přístupu profesionálních sportovců na OH.

K další úpravě došlo o pár let později, kdy MOV začal pracovat na tzv. Kodexu sportovce. Exekutiva MOV v roce 1986 doporučila, aby nejlepší sportovci, včetně profesionálních, dostali možnost startovat na OH. Je velice zajímavé zmínit reakce tehdejšího vedení ČSTV či tisku, kde titulní stránky hlásaly „Sporný kodex sportovce“, „Rozporuplné rozhodnutí“, „Lausanská kapitulace“, „Zachovat čistotu her“ aj.).

Tento návrh pak schválil nejvyšší orgán v roce 1986 na 91. zasedání MOV, na základě něhož došlo k legalizování přístupu profesionálních sportovců na OH.

V současnosti, účasti na OH stanovuje kvalifikační kritéria pro svůj sport jednotlivá Mezinárodní sportovní federace (schvaluje je výkonný výbor MOV). Přihlášky a účast sportovců na hrách nesmějí být podmiňovány žádnou finanční protihodnotou. Všechny sportovní soutěže i samotné OH jsou přístupné pro všechny, rozpor zaniká.

Je jasné, že účast profesionálů má pozitivní sportovní dopad. Negativní vlivy zřejmě nelze vyloučit ve směru některých tendencí komercializace. Každý ví, že vrcholový a profesionální sport peníze ovlivňují, ale na druhou stranu sport peníze současně potřebuje. Bez finančního zajištění nelze navyšovat výkonnost či odbornost trenérů té nejvyšší úrovně, budovat moderní sportoviště ani organizovat sportovní soutěže. Vyvstává otázka jak disponovat s finančními prostředky a kdo o nich bude rozhodovat. Jestliže jen podnikatelé a velké firmy, nebude to mít na samotný sport pozitivní vliv. Sport bude takovými to lidmi zmanipulovaný a nebudou se brát ohledy na samotné sportovce a sportovní veřejnost. Na druhou stranu je však možno brát tuto situaci jako daň, jenž sportovci musí platit za podmínky přípravy. Vše je tak

³⁷ DOVALIL. Josef a kol. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004 str. 71

jen otázkou nastavených hranic a rovnováhy. Takto lze velice krátce shrnout historii i současnost problému vztahu amatérského a profesionálního sportu.

2.3 Vývoj profesionálního sportu v Československu

Před rokem 1989 byli všichni sportovci považováni za amatéry a profesionální sport v podstatě neexistoval, jelikož nebyl v souladu s principy socialistické společnosti. Sportovci v té době museli být oficiálně zaměstnání, aby měli nárok na plat. V té době podstatě vůbec nedocházelo k „mimosmluvnímu“ zaměstnávání špičkových sportovců, výjimečně jen na zkrácený pracovní úvazek. Postavení profesionálních sportovců v této době nebylo modifikováno žádnou legislativní úpravou a o jejich postavení v tehdejší právní řádě nemůže být tak vůbec řeč.³⁸

V tehdejší Československu se názory na profesionální sport pozvolna proměňovaly pod vlivem Sovětského svazu. Objevilo se podporování sportovců ze strany státu. Tato koncepce se nalézala i v padesátých letech 20. století v československém sportu. Jedná se o to, že stát prostřednictvím Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS) zajišťoval pracovní pozice několika stovkám vynikajících sportovců – reprezentantů. Na těchto pracovních pozicích platila nařízení, která dovoľovala využít 8 hodin z pracovního týdne (v roce 1956 dokonce 16 hodin) v celoročním průměru pro trénování a zabezpečení potřebného sportovního náradí a náčiní. Sportovci obdrželi za takovéto pracovní volno plnou náhradu mzdy. Jednalo se tak ve skutečnosti o fiktivní pracovní místa. V takových případech mluvíme o tzv. „duplicitním statusu“ sportovce.³⁹ SVTVS také uplatňoval umístování nadaných reprezentantů do studia nebo do armády. Nejvýznamnějším bodem státní péče bylo udělování měsíčních vyživovacích příspěvků, které měsíčně obdrželi vybraní reprezentanti a jejich výše byla stanovena podle náročnosti sportu, momentálně dosažených sportovních výsledků a morálně charakterových vlastností. Od roku 1954 byly za výborné sportovní výsledky a rekordy, jenž byly vypláceny podle významu dosaženého vítězství s přihlédnutím k charakterovým a politickým vlastnostem závodníka. I když se tato opatření neshodovala s pojetím amatérismu

³⁸ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.21

³⁹ KRÁLÍK, M. *Zamyšlení nad tzv. sportovním právem*. Právní rozhledy, 1998, č. 10, s. 491

v MOV, socialistické země si obhájily tento systém s tím, že jejich ekonomika nezná soukromé vlastnictví, peněžní prostředky nepocházejí ze soukromého sektoru nebo od pořadatelů, nedošlo tedy k žádnému porušení.⁴⁰

Bylo nemyslitelné, aby sportovci věnující se sportu na té nejvyšší úrovni měli, ještě vedle sportovní přípravy docházet pravidelně do zaměstnání. V Československu na tuto situaci zareagoval tehdejší zákoník práce stejně tak nařízení vlády, kterým se zákon vydával a to v případě poskytování pracovního volna sportovcům a sportovním funkcionářům. Jednalo se o ustanovení zákoníku práce, upravující překážky v práci z důvodu všeobecného zájmu. Přesněji se jednalo o § 26 zmíněného zákona a § 21 – 23 nařízení vlády ČSSR č. 54/ 1975 Zb. Dle Směrnic o starostlivosti a sportovních reprezentantech v závodech, stejně tak směrnice vydaných Ústředním výborem Československého svazu tělesné výchovy (ÚV ČSZTV) o náhradách cestovních a jiných výdajů č. 13/1984 Zb. ČSZTV.

Za překážky v práci z důvodu všeobecného zájmu se považovalo:

- výkon funkce v orgánech ČSZVTV (výbory, sekce, komise) delegace na akcích, konferencích, sjezdech; dále plnění organizačních a sportovně-technických funkcí při sportovních soutěžích a akcích schválených orgány ČSZVTV (trenér, rozhodčí, organizační pracovník atd.)
- plnění povinností sportovního reprezentanta a jeho trenéra podle požadavků ÚV ČSZTV, dále také účast jiných sportovců na mezinárodních sportovních akcích a to podle rozhodnutí a v rozsahu, který vyplival ze stanovisek jednotlivých výborů ČSZTV, zároveň tělovýchovné jednoty.
- účast sportovců na mistrovských a jiných soutěžích, které jsou zařazené do sportovního kalendáře, jenž schválil příslušný výbor ČSZTV dle pokynů a podmínek stanovených vyšším orgánem ČSZTV

V těchto případech poskytovala organizace pracovní volno, spojené s náhradou mzdy, přičemž rozsah a podmínky uvolnění bylo nutno dohodnout s organizací prostřednictvím tělovýchovného orgánu. Tělovýchovné i zaměstnanecké organizace byly povinny v této oblasti jednat podle striktně daných požadavků hospodárnosti. Bylo třeba uplatňovat zásadu, aby výše uvedené sporty či sportovně-organizační činnosti se vykonávali především v mimopracovním čase. Ve smyslu usnesení vlády

⁴⁰ STLOUKALOVÁ, Brigita. *Profesionalismus a amatérismus v zrcadle socialistického sportu*. Hradec Králové, 2008. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové.

ČSSR č. 281 z r. 1965, se měli pracovníci povolávat na vykonávání činností ve všeobecném zájmu v pracovní době jen v nevyhnutelném rozsahu, který nesmí přesáhnout 4 dny v kalendářním měsíci, pokud by z právních předpisů vyšší právní síly nevyplývalo něco jiného. Například na rozdíl od toho v nevyhnutelně potřebném rozsahu se poskytovalo volno funkcionářům i reprezentantům v případě reprezentace, sportovních soutěží, akcí apod. Tělovýchovná organizace poskytovala podniku, ve kterém byl pracovník zaměstnán, refundaci vyplacené náhrady mzdy. Jestliže podnik v takovémto případě sportovce uvolnil a náhradu mzdy požadoval, řídil se směrnicemi Ministerstva financí z 25. 4. 1972 č. II/7042/72. Na rozdíl od toho při školeních, které pořádaly tělovýchovné organizace, poskytovala náhradu mzdy organizace, která školení uspořádala s dispoziční variantou, která plynula ze Zákoníku práce. V ustanovení z § 126 ods.1 tohoto zákona, jenž upravovalo překážky v práci z důvodu všeobecného zájmu, se mluvilo jednak o tom, že organizace poskytne pracovníkovi volno v nevyhnutelném rozsahu nejen na výkon veřejné funkce, ale i na výkon občanských povinností. Mezi občanské povinnosti se také řadily lékařské prohlídky účastníka organizované tělesné výchovy, což bylo právní povinností veškerých sportovců organizované tělesné výchovy podle § 4 ods. 1 vyhlášky č.89/1961 Zb., o zdravotnické starostlivosti o tělesnou výchovu. V době takovéto lékařské prohlídky, která byla zároveň pracovní dobou, poskytl zaměstnavatel pracovníkovi pracovní volno a náhradu mzdy. Je ještě třeba zmínit, že v případě pochybností zda se skutečně jednalo o výkon veřejné funkce, občanskou povinnost či jiný úkon vykonávaný ve všeobecném zájmu, bylo možné se obrátit na okresní (obvodní) národní výbor po dohodě s okresní odborovou radou. Aktivně legitimována byla v takovémto případě organizace, která požadovala uvolnění sportovce z práce a v některých případech i podnik, ve kterém byl sportovec zaměstnán.⁴¹ Lze tak konstatovat, že profesionální sportovci byli v té době uznávání de facto, ne však de jure.⁴²

První vlaštkou k uznání statutu profesionálního sportovce, bylo zavedení institutu tzv. statutárních smluv, které umožňovaly dlouhodobé uvolňování sportovce – pracovníka pro výkon sportovní činnosti ze zaměstnání.⁴³

⁴¹ PRUSÁK, J. *Šport a právo* (úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe). Bratislava: Šport, slovenské tělovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 100-101

⁴² ZUSKA, Karel. *Právo a profesionalismus ve sportu*, www.epravo.cz 2005. Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-a-profesionalismus-ve-sportu-36109.html>

⁴³ KRÁLÍK, M. *Zamyšlení nad tzv. sportovním právem*. Právní rozhledy, 1998, č. 10, s. 491

Po změně režimu byli sportovci oficiálně uznáni za profesionály. Stát však nadále zůstal pasivní, co se týče právní úpravy, jenž byla nesystematická a neucelená a reagovala jen na řešení aktuálních případů.⁴⁴

Po těchto politických změnách, mohli sportovci začít vykonávat sportovní činnost jako své povolání, a to buď samostatně, nebo formou závislé práce pro zaměstnavatele.

⁴⁴ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.69

3. Postavení profesionálního sportovce v právním řádu ČR

Obecně lze konstatovat, že právní úprava sportu (profesionálního sportovce) je v České republice na velmi nízké úrovni a to i ve srovnání s ostatními státy. Bohužel český zákonodárce není schopný se inspirovat jinými státy a to ani našimi slovenskými sousedy, kde je od 1. září 2008 v účinnosti zákon č. 300/2008 Z.z. o organizaci a podpoře športu.⁴⁵ Ústava a ústavní normy se této oblasti nevěnují vůbec a ostatní legislativa je neodpovídající současným potřebám.

S profesionálním sportovcem jakožto specifickým subjektem nejen právních vztahů vyvstává otázka jeho postavení v našem právním řádu. Jeho zařaditelnost by byla o mnoho jednodušší při existenci zákonné definice sportovce v právním řádu.

Bohužel zákonná úprava v této oblasti není příliš obsáhlá a volnost posouzení, kam sportovce zařadit je pro něj spíše na škodu. Zákonná úprava disponuje s pojmem sport především v zákoně č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, v platném znění, kde nám ve svém ustanovení § 2 podává definici sportu, chybí však zde definice profesionálního sportovce a úprava jeho právního postavení. Tímto zákonem veškerá právní úprava v této oblasti končí. Samotná zákonná definice sportovce v našem právním řádu zakotvena není a ostatní zákony se této záležitosti věnují pouze okrajově.

Praxe se však musela s absencí této speciální právní úpravy určitým způsobem vypořádat a tak začala na právní vztahy, kde jedním ze subjektů je profesionální sportovec aplikovat určité právní instituty, kdy nejvýraznější právní aplikaci na tyto vztahy nacházíme v daňovém právu, kde je pojem sportovec nejvíce zmiňován. Daňová sféra byla nucena řešit problematiku profesionálních sportovců, neboť přesné definování činnosti sportovce má zásadní význam pro jeho postavení v daňovém právu. Jeho nesprávné zařazení jako subjektu daňového práva by pro něho mohlo mít nedozírné následky z hlediska zdaňování příjmů získaných ze sportovní činnosti.

⁴⁵ Více zákon č. 300/2008 Z. z. o organizaci a podpoře športu a o zmene a doplnení neiktových zákonov.

3.1 Pohled na profesionálního sportovce z pohledu daňového práva

Výdělečná činnost profesionálních sportovců může být z pohledu ekonomického velice lukrativní záležitostí, což pro někoho může být jeden z důvodů proč se na dráhu profesionálního sportovce vydat. Svých příjmu ze sportovní činnosti může sportovec dosahovat na základě rozmanitých vztahů. Jelikož česká legislativa nikterak neřeší právní postavení profesionálního sportovce, není tak nikde výlučně zakotveno jestli má profesionální sportovec sportovní činnost vykonávat výhradně jako zaměstnanec toho či onoho sportovního klubu či jako OSVČ. Podíváme-li se na profesionálního sportovce z hlediska zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu (dále jen ZDP), je zde z jeho ustanovení možnost tří variant právního postavení profesionálního sportovce:

- profesionální sportovec jako zaměstnanec podle § 6 ZDP
- profesionální sportovec jako OSVČ provozující živnost podle § 7 odst.1 písm. b) ZDP
- profesionální sportovec jako OSVČ vykonávající nezávislé povolání podle § 7 odst. 2 písm. c) ZDP

3.1.1 Profesionální sportovec jako zaměstnanec

Vyjdeme-li ze slov NOZ, přesněji z jeho ustanovení v § 2401, kde je jasně řečeno, že pracovní poměr jakož i vzájemná práva a povinnosti zaměstnavatele a zaměstnance v pracovním poměru upravuje jiný zákon, tedy zákoník práce.

I když samotný zákoník práce na statut profesionálního sportovce nepamatuje. Profesionální sportovci by mohli být vzhledem k povaze výkonu sportovní činnosti teoreticky bráni na základě zaměstnanecké smlouvy za zaměstnance sportovních klubů a řídit se tedy ustanoveními zákoníku práce. Aby bylo možné sportovce (v našem případě fotbalistu) chápat jako zaměstnance je nutné, aby jeho sportovní činnost vykazovala znaky závislé práce podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Podíváme-li se do ustanovení § 6 odst.1 písm. a) ZDP, který vymezuje závislou činnost, říká: *„Příjmy ze závislé činnosti jsou plnění v podobě příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce.“*

Závislou prací se do 31. prosince 2011 rozuměla práce, která je „vykonávána ve vztahu nadřízenosti a zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, na základě výlučně osobního výkonu zaměstnance pro zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele, jeho jménem, za mzdu, plat nebo odměnu za práci, v pracovní době nebo jinak stanovené nebo dohodnuté době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě, na náklady zaměstnavatele a na jeho odpovědnost.“⁴⁶

Budeme-li pouze teoreticky aplikovat definiční znaky závislé práce na vztah sportovce – fotbalisty a fotbalového klubu, lze vidět shodné prvky sportovní činnosti a znaky závislé práce:

1. „vztah nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance lze porovnat se vztahem klubu a fotbalisty, neboť ani zde se nejedná o vztah rovnocenný,
2. osobní výkon je zcela zjevně v případě fotbalisty naplněn, a to vzhledem k charakteru jeho sportovní činnosti, kterou fotbalista nemůže delegovat na třetí osobu,
3. pokyny zaměstnavatele naplňují např. pokyny udílené trenérem ve vztahu k taktice nebo pokyny dané ze strany klubu ve vztahu k prezentaci fotbalisty na veřejnosti,
4. výkon práce jménem zaměstnavatele je naplněn vystupováním sportovce jménem klubu v organizovaných sportovních soutěžích, kde se případný úspěch či neúspěch přičítá klubu,
5. fotbalista dostává za své výkony finanční odměny, a je proto naplněn i požadavek úplatnosti,
6. podmínky pracovní doby a pracoviště lze považovat za splněné tím, že fotbalista vykonává svou práci nejčastěji na „domovském“ stadionu, kde nejenom hraje zápasy, ale také trénuje, a to většinou v pevně stanovených dobách určených klubem,
7. náklady profesionální fotbalisty na výstroj, transport apod. hradí klub,
8. znaky odpovědnosti naplňuje odpovědnost klubu za sportovce, např. v oblasti pojištění.“⁴⁷

⁴⁶ § 2 odst. 4 Zákoníku práce, ve znění do 31.11.2011.

⁴⁷ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012, 172 s.

Právní úprava závislé práce v té době však byla natolik definovaná, že hráčská činnost sportovce sportovního klubu nenaplnovala tuto definici obsaženou dle zákoníku práce ve znění účinné do 31. prosince 2011. Problémem této definice bylo, že obsahovala mnoho definičních znaků závislé práce, které mají být při výkonu závislé práce naplněny.

Od 1. 1. 2012 bylo přistoupeno na definici novou, v jejímž rámci by činnost sportovce mohla být chápána jako závislá práce, tím že do odstavce 1 v § 2 soustředila pouze 4 charakteristické znaky, které slouží pro spolehlivé definování závislé práce. Jedná se o tyto znaky:

- nadřazenost zaměstnavatele a podřízenost zaměstnance,
- výkon práce jménem zaměstnavatele,
- výkon práce podle pokynů zaměstnavatele,
- výlučně osobní výkon práce zaměstnance pro zaměstnavatele

Došlo tedy k vypuštění dříve platných definičních znaků jako je finanční odměna, náklady zaměstnavatele, odpovědnost zaměstnavatele, pracovní doba a pracoviště, které se staly důsledkem výkonu závislé práce a tím se tak rozšířily podmínky, na jejichž základě můžeme pod institut závislé práce podřadit právní vztahy mezi dvěma subjekty.

Definice závislé práce v § 2 v této podobě nedoznala do dnešní doby žádných změn. Stejně tak jako podmínky výkonu závislé práce kdy *„závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy. Základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.“*⁴⁸

Jak je vidět znaky závislé práce by se z obecného pohledu mohly zdát za splněné i v případě hráčské činnosti I když se charakteristika závislé práce může jevit jako nezměnná, její současná podoba je reakcí státu na boj proti tzv. „švarcsystému“, který je zmiňován s daňovými úniky.

I když tedy došlo ke změně znění definice závislé práce a podoba vnějších znaků činnosti profesionálního sportovce se podobá klasického pracovního poměru,

⁴⁸ § 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění od 1. 1. 2014

kdy sportovec „pracuje“ pouze pro jediného zaměstnavatele, dostává od něj pracovní pomůcky, stravuje se u něj atd., je však na druhou stranu zřejmé, že úplné podřízení se režimu zákoníku práce v jeho současném znění, by značně ohrozilo samotnou existenci profesionálního sportu, a i pro jednotlivé sportovce by se jevilo jako velmi neprospěšné.

Sportovec v postavení „klasického“ zaměstnance se stejnými právy a povinnostmi není přese všechno schopný respektovat dané normy zákoníku práce. Jako příklad lze uvést § 90, podle kterého by zaměstnavatel musel rozvrhnout pracovní dobu zaměstnanci tak, aby zaměstnanec měl mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 12 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích.

Aplikace takového ustanovení zákoníku práce je vzhledem povaze činnosti, kterou profesionální sportovec vykonává zcela nemožná a protismyslná. Další úskalí lze spatřovat v ukončení pracovního vztahu jednostrannou výpovědí ze strany sportovce ke svému klubu, tedy že by si poté mohl „zadarmo“ vyjednat přestup do jiného klubu, i když původní klub si hráče „vypiplal“, resp. „koupil“. A také jsou tu otázky přestávek v práci na jídlo a oddech, dny pracovního klidu, práce přesčas a dovolených. I způsob odměňování v profesionálním sportu je dosti specifický a ne zcela odpovídá koncepci zákoníku práce.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že sportovní činnost profesionálního sportovce i přes změnu právní úpravy zákona č. 262/2006 nelze jednoznačně podřadit pod pojem závislá práce. V praxi tedy dochází mezi sportovci a jejich kluby k uzavírání jiných než pracovněprávních smluv. Aby došlo ke změně této praxí dlouhodobě akceptované skutečnosti, muselo by dojít k přijetí právní úpravy tomu odpovídající.

3.1.1.1 Švarcsystém

Švarcsystém je pojem vyvinutý v praxi, na jehož vznik právní úprava reagovala až regulací ex post a můžeme jej charakterizovat jako ekonomickou činnost osoby, která vykonává pro zaměstnavatele běžné pracovní činnosti, aniž by však byl jeho zaměstnancem a vystupuje jako podnikatel. Jde o výkon závislé práce avšak mimo pracovně právní vztah. Jedná se tedy o zastřený pracovněprávní vztah, kdy určitá osoba (quasi-zaměstnanec) vykonává ekonomickou činnost pro jinou osobu (quasi-zaměstnavatel), avšak nikoliv na základě pracovněprávního, ale jiného právního vztahu. Quasi-zaměstnanec tak jedná v nejčastějším případě jako osoba samostatně

výdělečně činná (OSVČ).

Tento systém je znám díky podnikateli Miroslavu Švarcovi, který tímto způsobem podnikal na konci 90. let, aby tak ušetřil na obvodech na zdravotním a sociálním pojištění za své zaměstnance a v mnohém mu to ulehčilo i v administrativních záležitostech. Zaměstnanci pracovali pro podnikatele na živnostenské listy nebo na dodavatelskou smlouvu.

Takovýto model zaměstnávání byl nejdříve zakázán v § 13 zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Po přijetí nového zákoníku práce (zákon č. 264/2006 Sb.) došlo však k zrušení tohoto paragrafu. To však neznamenalo, že by byl švarcsystém legalizován. Od 1. 1. 2012 novelou zákoníku práce je opět výslovně zakázán a to v § 3.

V případě prokázání švarcsystému, může být takovému zaměstnavateli ale i samotnému zaměstnanci vyměřena sankce, jejichž výše je stanovena v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, kdy § 139 jsou stanoveny sankce pro fyzické osoby a v § 140 pro osoby právnické. Fyzické osobě může být vyměřena pokuta od 10 000 až do výše 100 000 Kč a firmě od 250 000 Kč až do výše 10 000 000 Kč. Samozřejmě navíc může finanční úřad doměřit nedoplatky na daních a penále. To samé tak orgány sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovny doměří odvody na sociálním a zdravotním pojištění.

Nový občanský zákoník také přesně definuje zastřené právní jednání, kdy *„právní jednání se posuzuje podle svého obsahu. Má-li být určitým právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy.“*⁴⁹

Pokud by se tedy hráčská činnost posuzovala jako závislá práce a sportovec by ji vykonával mimo pracovněprávní vztah, jednalo by se o nelegální práci, za kterou by hráči a klubu hrozila pokuta.

Nejen s problematikou švarcsystému souvisí významný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2011. Tento rozsudek v souhrnu zhodnocuje současný právní vztah mezi profesionálními hráči a kluby. Nejvyšší správní soud v judikátu konstatuje, že za současného právního stavu neexistuje předepsaný zákonný vztah mezi hráči a kluby. V tomto rozsudku se konkrétně jednalo o zhodnocení vztahu mezi profesionálním sportovcem a sportovním klubem, přesněji

⁴⁹ § 555 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zda lze výkon profesionálního sportovce považovat za zastřený pracovněprávní vztah.

Skutkový stav případu

Stěžovatelem v tomto případě byl profesionální hokejista, který uplatňoval za zdaňovací období roku 2007 cestovní náhrady ve výši přes 300 000 Kč za cesty z místa výkonu nezávislého povolání v Milevsku do Prahy na zimní stadion HC Sparta Praha na tréninky a mistrovské zápasy. Cestovní náhrady mu však nebyly Finančním úřadem v Milevsku uznány a ten následně vyměřil poplatníkovi dodatečnou daň z příjmů fyzických osob a současně mu stanovil povinnost zaplatit penále.

Sportovec následně neuspěl ani u nadřízeného orgánu, kdy mu bylo Finančním ředitelstvím v Českých Budějovicích jeho odvolání zamítnuto.

Jelikož stěžovatel vykonával samostatně výdělečnou činnost, avšak bez živnostenského oprávnění, kde by bylo uvedeno místo podnikání, finanční orgány z toho usoudily, že stěžovatelovým pravidelným pracovištěm je zimní stadion HC Sparta Praha.

Stěžovatel proto tedy nemohl být na pracovní cestě, na základě níž by mohl uplatňovat výdaje na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů podle z. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Podle názoru finančních orgánů se nejednalo o uplatnitelné daňové výdaje, ale jen o výdaje na osobní potřebu daňového subjektu. Stěžovatel si poté podal žalobu ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích, ale i ta byla soudem zamítnuta. Hokejistovi vyhověl až Nejvyššího správní soud, který na základě podané kasační stížnosti rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu projednání. Finanční ředitelství mimo jiné vyvrátilo evidenci pracovních cest stěžovatele a posuzovalo i hráčskou smlouvu hokejisty, která byla konstruována jako tzv. inominátní (nepojmenovaná) smlouva. V tomto kontraktu se klub zavázal, že ponese náklady spojené s přípravou hráče a s jeho účastí na zápasech a dalších činnostech, tedy i náklady na dopravu a ubytování. Žalovaný finanční orgán z toho tedy vyvodil, že klub hráči hradí i náklady na dopravu, tréninky a jiné aktivity.

Krajský soud v Českých Budějovicích dospěl k stejnému názoru jako finanční ředitelství a navíc ještě posoudil obsah hráčské smlouvy jako obsah obdobný smlouvě pracovní. Podle posouzení soudu se tak jednalo o zastřenou pracovní smlouvu (zastřený právní úkon), neboť je potřeba hodnotit skutečný obsah právního

úkonu, nikoliv jeho formu. Proto Krajský soud potvrdil rozhodnutí finančního ředitelství, kterým neuznalo hráči cestovní náklady z místa bydliště do sídla HC Sparta Praha.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

Vzhledem k značné rozdílnosti právního názoru krajského soudu a žalovaného dovodil Nejvyšší správní soud překvapivost rozsudku. Nejvyšší správní soud se neztotožnil se způsobem, jakým se Krajský soud vypořádal s obsahem zmiňované hráčské smlouvy, proto rozsudek zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Dle NSS finanční orgány měly stěžovatele brát jako osobu samostatně výdělečně činnou a tudíž, i když všechny jeho cesty vedly na jediné místo, jednalo se o cesty pracovní.

NSS při posuzování závislé činnosti vycházel ze svých předchozích rozhodnutí, ve kterých k uzavírání pracovněprávního vztahu má docházet především v zájmu osoby, která bude tuto činnost vykonávat, jelikož neuzavření tohoto vztahu v konečném důsledku její právní sféru poškozují⁵⁰ a také jestliže se smluvní strany rozhodnou v souladu s obecnými principy smluvního práva (smluvní svoboda, dobrá víra, nezneužití ekonomicky silnějšího postavení apod.) do smluvního vztahu vstoupit a dojde k jeho opravdové realizaci, nejde v takovém případě o zastřené právní úkon.⁵¹

Soudce NSS Vojtěch Šimíček ve svém rozsudku uvedl „Z obsahu smlouvy mezi hráčem a klubem je zřejmé, že se jedná o smlouvu časově omezenou a výslovně z ní plyne, že stěžovatel je osobou samostatně výdělečně činnou a že právě on je povinen obdržené odměny podrobit zdanění. Nejvyšší správní soud má za to, že při hodnocení tohoto ujednání, u něhož nemá žádné pochybnosti co do svobody projevené vůle obou smluvních aktérů, je namíste zdrženlivost státních orgánů.“ Soud přiznává, že vnější znaky činnosti profesionálního sportovce se značně podobají klasickému pracovnímu poměru, ale na druhou stranu ze specifické povahy sportovní činnosti vyplývá, že na ni nelze aplikovat všechna ustanovení zákoníku práce.

Podle soudu je činnost profesionálního sportovce natolik osobitá, že ji nelze omezit pouze na „domovský“ zimní stadion. Jelikož mezi povinnosti ligového

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Afs 62/2004

⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Afs 173/2005

hokejisty není jen hrát hokej na jediném stadionu, ale k této profesi patří i celá řada jiných povinností i v hráčské smlouvě popsaných: pečovat o svoji fyzickou kondici a dobrou psychiku, absolvovat tréninkové kempy, účastnit se soustředění, propagačních, charitativních akcí atd. Tyto činnosti se zcela jistě neodehrávají na „domovském“ stadionu, není ani nikým přímo zajišťován či kontrolován.

Závěr

Jelikož součástí českého právního řádu není žádná speciální právní úprava zabývající se činností profesionálních sportovců, je pouze na dohodě stran volba právní úpravy takového právního vztahu. Soud nenalezl jakýkoliv důvod, proč by mělo být v zájmu stěžovatele (vlastně i hokejového klubu) uzavírat pracovní smlouvu či smlouvu obdobnou.

Dle názoru NSS hráčská činnost nenaplnuje definici závislé práce dle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2011. Sportovní kluby tak mohly uzavírat s profesionálními sportovci hráčské smlouvy, které nejsou pracovními smlouvami a nejsou v režimu zákoníku práce. O tom napovídá i skutečnost, kdy je obecně přijímáno, že profesionální sportovec může působit též jako osoba samostatně výdělečně činná. Povaha hráčské činnosti nevyklučuje zakotvení formu samostatně výdělečné činnosti. Stát tak nemůže vynucovat na sportovci a jeho klubu uzavření pracovněprávního vztahu, a to ani prostřednictvím daňových předpisů.

Zároveň je však třeba zdůraznit, že z předešlého nevyplývá, že by mezi profesionálním sportovcem a jeho klubem, nemohla či dokonce nesměla být uzavřena pracovní smlouva. Nejvyšší správní soud konstatoval, že vzhledem k současné situaci značně nejasného právního postavení profesionálních sportovců, stát nesmí vynucovat pouze jednu z možných forem jejich smluvní spolupráce s kluby.

U otázky zda je možné výkon profesionálního sportovce považovat za zastřený pracovněprávní vztah, konstatoval, že je to sice možné, avšak jen ve speciálních případech. Nejvyšší správní soud zejména poukázal na nedostatečnou právní úpravu, u které je pak povinností správce daně postupovat ve prospěch daňového subjektu v duchu obecné zásady *in dubio mitius*.⁵²

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 29. listopadu 2011 sp. zn. 2 Afs 16/2011

3.1.2 Profesionální sportovec jako OSVČ

Dle zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu, ve znění pozdějších předpisů, můžeme profesionálního sportovce charakterizovat jako osobu samostatně výdělečně činnou (OSVČ). V České republice patří forma OSVČ u sportovce provozující kolektivní sport mezi nejčastější variantu. Příčinou jsou zjevné výhody především finančního a daňového charakteru, nejen pro kluby, ale i pro sportovce samotné. V současné době za právního stavu si OSVČ sama hradí pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti, pojistné na zdravotní pojištění a pojistné na důchodové pojištění. Jako příklad lze uvést právní vztah mezi profesionálním fotbalistou a jeho klubem, kdy v případě řízení jejich vzájemného právního vztahu pracovním právem, by došlo v konečném závěru ke zvýšení nákladů klubu na jednoho hráče o 34 %.⁵³

O tom, že by zákonodárce nepočítal s postavením profesionální sportovce jako OSVČ, neexistuje žádný právní důvod. Důkazem z něhož je patrné, že zákonodárce pohlíží na profesionální sportovce jako na OSVČ je souvislost s cenami ze sportovních soutěží v ustanovení zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu, v němž je uvedeno, že od daně se osvobozuje „*ceny ze sportovní soutěže s výjimkou ceny ze sportovní soutěže u poplatníků, u nichž je sportovní činnost podnikáním, a to v úhrnné hodnotě nepřevyšující 10 000 Kč.*“⁵⁴

3.1.3. Profesionální sportovec OSVČ - živnostník

Úpravu sportovní činnosti můžeme nalézt také v zákoně č. 455/1991 Sb., zákon o živnostenském podnikání (dále živnostenský zákon) v tom smyslu, zda sportovní činnost naplňuje stanovené podmínky dané tímto zákonem pro to, aby na ni mohlo být pohlíženo jako na živnost.

Živnostenský zákon vymezuje vedle podmínek všeobecných podmínky zvláštní. Aby bylo možné sportovní činnost považovat za živnost, musí konkrétní osoba splňovat podmínky všeobecné pro provozování živnosti stanovené v § 6 živnostenského zákona. Všeobecnými podmínkami provozování živnosti fyzickými osobami, pokud tento zákon nestanoví jinak, jsou:

⁵³ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Praha: Adirothium, 2012 s.173 -174.ISBN 978-80-87284-28-5.

⁵⁴ § 4 odst.3 písm.f) zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu

- plná svéprávnost, kterou lze nahradit přivolením soudu k souhlasu zákonného zástupce nezletilého k samostatnému provozování podnikatelské činnosti
- bezúhonnost

Z negativní definice živnosti vyplývá, přesněji z ustanovení § 3 živnostenského zákona, že sportovní činnost nelze platně přiřadit k žádné z charakterizovaných činností, které živností nejsou. Proto se musíme podrobněji podívat na § 2 zmíněného zákona a vyjít ze srovnání sportovní činnosti se základními znaky živnosti, kterými jsou *„soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.“* Tyto obecné předpoklady jsou důležité z toho důvodu, zda můžeme na sportovní činnost pohlížet jako na živnost. U profesionálních sportovců realizující sportovní činnost v rámci sportu kolektivního, by naplnění definičních znaků živnosti činilo značné problémy. U sportovce individuálního sportu bychom však znaky vykazující soulad s pozitivní definicí, jak je uvedena v živnostenském zákoně našli, jelikož:

- *„sportovec individuálních sportů vykonává činnost vyznačující se znaky nezávislosti,*
- *vykonává sportovní činnost výlučně jako samostatná osoba účastnící se turnajů a jiných sportovních událostí podle svého uvážení,*
- *jeho tréninková příprava je individuální záležitostí, která se řídí pouze pokyny trenéra,*
- *při výkonu činnosti sportovec sám nese veškeré náklady a je rovněž poživitelem příjmů plynoucích ze smluvních vztahů s provozovateli soutěží.“⁵⁵*

Sportovec kolektivních sportů oproti sportovcům provozující individuální sport nespĺňuje pozitivní znaky definice živnosti podle živnostenského zákona. Takovýto sportovec nevykonává svou činnost vlastním jménem, nýbrž jménem klubu, nemá za výsledky klubu žádnou přímou odpovědnost a nesoutěží nezávisle, nýbrž je vázán pokyny trenéra potažmo vedení klubu, proto na něj nelze ani teoreticky pohlížet jako

⁵⁵ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s. 70

na živnostníka. V 90. letech však byla situace u sportovců kolektivních sportů zcela odlišná. Takovými sportovcům byla vydávána živnostenská oprávnění například na reklamní činnost. V té době byla situace z pohledu živnostenského zákona nevyjasněná, což se projevovalo i na nejednotné činnosti živnostenských úřadů. K přehlednění situace napomohlo až nařízení vlády č. 140/ 2000 Sb., kterým se stanovil seznam živností volných. Nyní je celá situace už přehledná a sportovní činnost sportovců kolektivních sportů nelze považovat za živnost a živnostenská oprávnění jim nejsou vydávána.⁵⁶

Jelikož sportovce kolektivních sportů nemůžeme považovat za živnostníky, budeme se dále zabývat jen sportovci provozující individuální sport v souvislosti se živnostenským zákonem.

Když dále prozkoumáme jednotlivá ustanovení živnostenského zákona, narazíme v § 9 na rozdělení živností:

- ohlašovací, které při splnění stanovených podmínek jsou provozovány na základě ohlášení,
- koncesované, jež smějí být provozovány na základě koncese.
- živnosti koncesové jsou vyjmenovány v příloze č. 3 živnostenského zákona.

O získání koncesové živnosti požádáme na živnostenském úřadě a doložíme splnění všeobecných podmínek a odborné způsobilost. O udělení živnosti rozhodne příslušný úřad zpravidla za poplatek.

Mezi živnosti ohlašovací spadají podle § 19 živnostenského zákona:

- živnosti řemeslné, je-li podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost uvedená v § 21 a 22 a jejichž seznam nalezneme v příloze č. 1 živnostenského zákona,
- živnosti vázané, je-li podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost uvedená v příloze č. 2 k tomuto zákonu, není-li dále stanoveno jinak,
- živnost volná, u které není jako podmínka provozování živnosti odborná způsobilost stanovena.

⁵⁶ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s. 70-71

Po zhodnocení jednotlivých činností uvedených v přílohách daného zákona, najdeme zmínku o sportu v příloze č. 2 živnostenského zákona. Kdy pod předmětem podnikání nalezneme v souvislosti se slovem sport následující živnost: Poskytování tělovýchovných a sportovních služeb v oblasti. Obsah této živnosti zahrnuje: *„Výuku dovedností příslušného sportovního odvětví a s tím spojené organizování sportovní činnosti pro jednotlivce a skupiny, včetně půjčování sportovního náradí, náčiní a technických sportovních prostředků. Vedení veřejných tělovýchovných a sportovních škol.“* Jedná se tak o živnost ohlašovací vázanou a z uvedeného je patrné, že než pro samotné sportovce se provozování této živnosti hodí spíše na trenéry či jiné osoby, které zajišťují její činnost. Navíc je zde stanoven požadavek odborné způsobilosti, kdy nejnižší z požadavků klade důraz na *„vlastnění osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována.“*

I tak sportovcům individuálních sportů bývají v souvislosti s touto vázanou živností v praxi na požádání živnostenské listy poskytovány. Živnostenské listy jsou ale převážně určeny pro sportovce, kteří se dále zabývají i výukou dovedností příslušného sportovního odvětví.⁵⁷

Zbývá se nám pak podívat do seznamu živností volných, jenž je dále rozveden nařízením vlády ČR č. 278 ze dne 23. července 2008 o obsahových náplních jednotlivých živností. Nařízení stanovuje obsahové náplně živností řemeslných, vázaných, koncesovaných a pro živnosti volné podle jednotlivých činností. Toto nařízení bylo novelizováno nařízením vlády č. 365/2013 Sb. s účinností od 1. ledna 2014.

V samostatné příloze č. 4 k nařízení vlády č. 278/2008 Sb. pak nalezneme seznam obsahových náplní živností volných podle jednotlivých činností. Konkrétně se jedná o třetí část seznamu. V tomto seznamu pak pod číslem 74. Provozování tělovýchovných a sportovních zařízení a organizování sportovní činnosti je stanoven obsah této činnosti: *„Zabezpečování provozu tělovýchovných zařízení a zařízení sloužících k regeneraci a rekondici (například atletických a zimních stadionů, tělocvičen, plaveckých bazénů, koupališť, fit-center, saun) a jejich pronajímání k*

⁵⁷ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s. 71

bezprostřednímu použití spotřebiteli k provozování sportovní a tělovýchovné činnosti a k regeneraci a rekondici. Při provozování tělovýchovných zařízení a zařízení pro regeneraci a rekondici kromě výše uvedených činností i činnosti spojené s poradenstvím a metodikou nabízené služby. Organizování a pořádání sportovních soutěží a činnosti sloužící podpoře a propagaci sportu. Činnost agentů a agentur zastupujících výkonné sportovce za účelem zajištění účasti na sportovních soutěžích a podobně. Činnost výkonných sportovců, případně rozhodčích, provozovaná samostatně a za účelem dosažení zisku. Obsahem činnosti není poskytování tělovýchovných služeb (činnost trenérů) ani činnost amatérských výkonných sportovců.“

Závěr

Jak již bylo výše zmíněno, sportovci kolektivních sportů vzhledem k charakteru hráčské činnosti živnostníci být nemohou. Z obsahu náplně živnosti č. 74, kde je zmínka o činnosti výkonných sportovců a souladu sportovní činnosti se znaky živnosti v § 2 živnostenského zákona vyplývá, že sportovce individuálních sportů však pod živnostníky podřadit lze.

3.1.4. Profesionální sportovec OSVČ – nezávislé povolání

Nezávislá činnost je činnost, do které lze podle zákona č.586/1992 Sb., o daních z příjmu zařadit například architektky, právníky, lékaře, umělce, učitele, vědce, daňové a podobné profese (srov. ust. § 22 ZDP). Toto ustanovení, lze per analogiam použít pro naše potřeby. Jelikož podobnou profesí lze chápat i sportovce. Na rozdíl od živnosti není potřeba k výkonu takového povolání žádné povolení, potvrzení či živnostenské oprávnění.

V podstatě je to nejlepší varianta a v praxi je většina profesionálních sportovců v kolektivních sportech zařazována pod tuto skupinu.

4. VZNIK ODPOVĚDNOSTI PŘI VÝKONU SPORTOVNÍ ČINNOSTI

4.1 K odpovědnosti sportovce obecně

Lze říci, že aktuální situace v ČR, ohledně informovanosti subjektů podílejících se na provozování sportovní činnosti je nedostačující co se týče občanskoprávních a trestněprávních následků vzniklých v souvislosti s prováděním této činnosti.

Jsou to právě úrazy, jako nejvýznamnější právní skutečnosti, na základě kterých vznikají odpovědnostní vztahy ve sportovní oblasti. Takovéto úrazy a poškození zdraví mohou zakládat nejen občanskoprávní, ale i trestněprávní odpovědnost. Vedle této odpovědnosti, stojící na právních základech nesou sportovci takzvanou sportovní (disciplinární) odpovědnost, která v důsledku znamená nutnost podrobit se rozhodnutím orgánům sportovních organizací, mající sankční povahu a u nichž bez dalšího nelze hovořit o odpovědnosti právní. Disciplinární odpovědnost se uplatňuje se v případě porušení daných sportovních pravidel.⁵⁸

Sami případy vztahujících se k právní odpovědnosti patří k nejkomplicovanějším, co právní praxe přináší. V oblasti sportu o to více, jelikož vztahy zde vznikající mají speciální povahu a dochází zde k střetávání sportovních pravidel a právních norem. Vše je ještě více umocněné nedostatečnou právní úpravou postavení samotného profesionálního sportovce v právním řádu ČR a případy právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy jsou již po dlouhou dobu hodnoceny právníky nejednotně, což způsobuje ve sportovní, ale i v právní praxi značné potíže a to vše jde na úkor právní jistoty.

V této souvislosti je třeba si položit otázku, čím je sportovní oblast natolik specifická, že je zde třeba použít odlišný přístup k odpovědnosti v rámci ní vznikající. Takovouto otázku je potřeba poměřovat se specifickostí sportovní činnosti, jímž je míra rizikovosti, která se především projevuje vznikem úrazu, zranění a tělesných poškození a jež se v rovině právní profiluje úvahou namířenou do tzv. klasické oblasti vztahů sportu a práva, jíž je právní odpovědnost za sportovní úrazy. Tu pak vnitřně můžeme dělit především na posouzení, za jakých konkrétních podmínek vzniká právní odpovědnost sportovce, který jinému přivodil při sportovní

⁵⁸ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.73

činnosti úraz či zranění, případně subjektu, jenž za takové zranění vzniklé sportovci jednáním sportovce jiného odpovídá.

Záměrem úpravy odpovědnosti vzniklé ve sportovní oblasti je hlavně předcházet vzniku sportovních úrazů (mluvíme o tzv. principu úrazové zábrany) a následně nastavit pravidla pro posouzení, kdy z právního hlediska vzniká právní odpovědnost za způsobený sportovní úraz, jelikož tato část právní odpovědnosti představuje v oblasti sportu velkou řadu problémů.⁵⁹ Další otázkou z toho vyplívající je zda by sportovci měli vůbec nést za způsobená zranění odpovědnost (zvláště občanskoprávní odpovědnost) a jestliže ano, tak jak má být optimálně nastaven standart přiměřené péče?

Ve sféře pohledů, které se v historii objevily a jenž se snažili odůvodnit absenci odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, nalezneme i názor argumentující ve prospěch vyloučení způsobilosti sportovce za sportovní úrazy z hlediska psychického stavu, zakládající se na tvrzení, že v určitých fázích výkonu sportovní činnosti sportovcem se jedná o stav, kdy je vyloučena ovládací a volní složka, která podmiňuje jeho odpovědnost. Takovýto směr se však neprosadil a lze ho chápat jako důkaz bezradnosti, se kterou se doktrína při posouzení právní odpovědnosti za sportovní úrazy potýkala.

K otázce odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy se postupným vývojem vykrytalizovaly dva základní myšlenkové proudy.

První názor odrážel přesvědčení, že sportovní zranění způsobená sportovcem jsou stejným protiprávním jednáním jako jiná jednání proti životu, zdraví a tělesné integritě člověka a sportovci, jež taková zranění způsobí, podléhají plnění právní odpovědnosti.

Velice dobře s určitou nadsázkou byl tento problém nadnesen tak, aby byla dána odpověď na otázku, v čem je z hlediska práva rozdíl mezi bitkou hráče hokeje na ledě v průběhu hokejového zápasu a hospodskou rvačkou. Může se zdát, že takovýto příklad daný problém trochu zlehčuje, ale z hlediska problému práva jej vystihuje velice trefně.

V období daleko předtím, než se v Československu poprvé objevily zmínky o odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, se objevily vývojové etapy, ve kterých

⁵⁹ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Praha : Auditorium, 2012, s. 62

byli sportovci zcela „plánovitě“ stíháni za sportovní úrazy, právě s ohledem na negativní důsledky, které sportovní úrazy způsobují.

Existovaly různé formy, které k tomu byly voleny:

- šlo o případy, kdy sportovci byli individuálně postihováni za jednotlivé úrazy, ke kterým došlo
- byla přijímána právní úprava, jenž byla na úrovni trestních kodexů a obsahovala speciální skutkové podstaty za tzv. sportovní trestné činy (30.léta – trestní zákon Ekvádoru, kubánský kodex sociální ochrany, trestní zákon Paraguaye,
- Případně došlo k zákazu sportovního odvětví.

Málo kdo ví, že i v Československu v 60. letech 20. století byl dočasně zakázán box po dvou smrtelných zranění, ke kterým došlo.

Takováto plná právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy bývá v této linii odůvodňována skutečností, že právní úprava neobsahuje žádná zákonná ustanovení, která by vylučovala odpovědnost sportovců – takovýto názor je v dnešní době v menšině oproti názorovému proudu druhému.

Druhý názorový proud vychází z předpokladu, že za určitých přesně definovaných podmínek jsou sportovci v občanské i trestněprávní oblasti zbaveni právní odpovědnosti za způsobené následky. V dimenzi tohoto proudu se pak vyskytuje velké množství jednotlivých názorů, které podmínky a rozsah beztrestnosti stanovily odlišně, čím činí celý problém složitějším.

Již v literatuře 80. let minulého století se objevilo na více než 50 teorií, které se zmiňovaly o tom, zda (případně za jakých podmínek) či nikoliv (znovu při splnění jakých podmínek) jsou sportovci odpovědní za úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti jinému sportovci.⁶⁰

Z historického atletického prostředí můžeme zmínit **případ hozeného oštěpu**. *„Dojde-li při hrách s házením oštěpem k usmrcení otroka, je zde dán prostor k posouzení žaloby z titulu zákona Aquilia. Jestliže však otrok přeběhne přes místo v době, kdy se jiní na cvičišti cvičili v hodu oštěpem, působnost zákona Aquilia odpadá vzhledem k tomu, že neměl v nevhodný čas přecházet přes místo určené*

⁶⁰ více ČORBA, J et al. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. s 32-33. ISBN 978-80-904024-1-6.

k vrhání oštěpem. Kdo po něm však hodil oštěpem svévolně, musí ovšem nést odpovědnost ze zákona Aquilia.“⁶¹

Za důležité, vyplývající z uvedeného případu je rozdělování principu právní odpovědnosti v závislosti na místě úrazu, chování poškozeného ale i škůdce.

Ulpianus důrazně odlišoval místo, kde došlo k nehodě, a ve svém textu vychází z pravidla, které přisuzuje odpovědnost vrhači oštěpu. Tento vzorec zahrnuje případy, kdy cvičení probíhá na veřejném místě, které je určeno pro provoz. Na místa veřejně přístupném, platí zákaz provozování hry přesahující obvyklé přístupnou míru rizika. V takových případech Římané neumožňovali vrhači oštěpu, aby se zprostil odpovědnosti odkazem na vlastní neopatrnost usmrcení.

Tedy v prostoru vyhrazeném nejen ke sportovním účelům tíží nutnost maximální obezřetnosti sportovce, u učeného cvičiště se tato tíže přesouvá na potenciálního poškozeného. Podmínkou však je, aby sportoviště bylo označeno zřetelným způsobem pro každého. Jeho značení označuje vznik povinnosti vyhýbat se nebezpečí. Kdo se vystavuje takovému nebezpečí a dojde k jeho usmrcení např. tím, že nezodpovědně přebíhá v nevhodný čas přes hřiště pro házení oštěpem, sám nese vinu. Římané takovéto odpovědností závěry precizovali ještě mnohem dále. V případě, kdy někdo hodil po oběti oštěp svévolně (*opera data*), i kdyby to bylo na vyznačeném sportovišti, převyšuje odpovědnost vrhače oštěpu nad vlastním zaviněním poškozeného. Odpovědnost nesl tedy vrhač oštěpu.⁶²

4.2 Občanskoprávní odpovědnost sportovců

Jedna ze základních preventivních právních zásad je vyjádřena v našem právním systému v § 2900 v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a vyjadřuje občanskoprávní institut odpovědnosti za škodu: *„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k neodůvodněné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“*

Oproti předchozí úpravě, jenž zněla: *„Každý je povinen počínat si tak, aby nedošlo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“*⁶³ Došlo

⁶¹ ČORBA, J et al. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. s 32. ISBN 978-80-904024-1-6.

⁶² ČORBA, J et al. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. s 32-33. ISBN 978-80-904024-1-6.

⁶³ § 415 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

pouze k formulačním změnám, rozšíření výčtu škod, k nimž by mohlo dojít a prevenční povinnost je omezena okolnostmi a zvyklostmi soukromého života.⁶⁴ I další preventivní ustanovení jsou vyjadřována tak, aby z občanskoprávní a společenských vztahů minimalizovala porušení a ohrožení všeobecných osobnostních práv, zdraví, života, majetku. Každý sportovec musí tyto zásady brát v potaz i během sportovního klání, a to bez ohledu na sportovní pravidla. Kdo jinému způsobí škodu, musí nahradit vzniklou škodu prostřednictvím konkrétního ustanovení o odpovědnosti. I sportovci tedy odpovídají za škodu, kterou v průběhu sportovní činnosti způsobili.⁶⁵

Splnění předpokladů pro vznik civilněprávní odpovědnosti po právní stránce velké problémy nezpůsobuje. V případě újmy způsobené na zdraví se nahradí náklady léčení, ztráta na výdělku, také se poskytuje přiměřené zadostiučinění za způsobenou bolest a déle kompenzace za ztížení společenského uplatnění. V zásadě se nesetkáváme s uplatňováním škody majetkové. S čímž souvisí jako prakticky výhradní princip náhrady vzniklé škody poskytnutím finanční náhrady.

Otázka příčinné souvislosti jako nezbytného předpokladu vzniku odpovědnosti je otázkou důležitých skutkových zjištění, jejichž zhodnocení také větší problémy v praxi nezpůsobuje možná s výhradou někdy uplatňovaných námitek, že příčinou vzniku sportovního úrazu nebylo způsobeno sportovcem vyznačující se konkrétním „zárokem“, ale třeba nedoléčeným zraněním. U takovýchto případů se pak praxe obrací obvykle na skutková zjištění založená znaleckými posudky.

Odpovědnost sportovců je a musí být nutně založená na principu zavinění, je jedno, zda je o odpovědnost civilní, nebo trestní, a pokud také v doktrinálním a judikатурním vývoji nepřevládají pochybnosti. Případné spoluzavinění zraněného sportovce vyloučeno není, přesto jeho existenci je nutno důsledně zkoumat případ od případu a zobecnění (z důvodu množství do úvahy přicházejících situací a druhů sportů) variací možného spoluzavinění definovat nelze.

Obecná občanskoprávní odpovědnost s reparační funkcí, která po porušení obecné preventivní povinnosti, vyžaduje existenci principu zavinění. Důkazní břemeno spočívá na poškozeném sportovci, který musí dokázat, že:

⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, J.A., ČERNÝ, F., JUNGWIRTHOVÁ, M., KLÍMA, P., PROFELDOVÁ, T., ŠROTOVÁ, E. *Nový Občanský zákoník* (Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících) Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 444.

⁶⁵ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.73

- během organizované sportovní činnosti došlo k protiprávnímu úkonu, a to porušením zákona či smlouvy
- protiprávním úkonem byla způsobena škoda na zdraví či případně majetku poškozeného
- mezi škodou a protiprávním úkonem je příčinná souvislost.

K tomu se vyjádřil i Městský soud v Praze ve svém rozsudku R 16/1980, jenž je považován za ojedinělý rozsudek v českém sportovním prostředí. Judikát se týká posouzení odpovědnosti sportovce za úraz způsobený soupeři nedovoleným zákrokem. V tomto rozhodnutí je zmíněn tento právní názor: *„Nedodržení pravidel hry spočívající v takovém způsobu hry, který pravidla nedovolují, je nutno posoudit jako konání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (§ 415 občanský zákoník). V důsledku toho se jedná porušení právní povinnosti, která zakládá odpovědnost za škodu (podle ustanovení § 420 odst. 1 občanského zákoníku).“*

V tomto rozhodnutí se žalobce domáhal náhrady škody, která vznikla v průběhu fotbalového zápasu při zranění soupeře nedovoleným zákrokem. Žalobce také žaloval tělovýchovnou jednotu, jejímž členem byl žalovaný. Soud prvního stupně žalobu proti tělovýchovné jednotě zamítl s tím, že organizace neodpovídá za škodu vzhledem ke skutečnosti, že škodě nemohla zabránit. Žaloba směřující proti soupeři, jenž užil nepovolený zákrok, byla úspěšná a potvrzena i soudem druhého stupně. Žalovaný namítal, že ustanovení občanského zákoníku je pouze všeobecná preventivní forma, jenž sama o sobě nestačí k určení právního základu uplatňovaného nároku.

Z tohoto judikátu vyplývá následující:

- *„odpovědnost hráče za škodu, která vznikla protihráči na hřišti během utkání, nelze vyloučit,*
- *sportovní pravidla nejsou právními předpisy, ale jejich nedodržování hráči znamená, že nedbají na povinnost předcházení hrozícím škodám,*
- *zaviněný protiprávní úkon nastal v důsledku nedovoleného zákroku; z hlediska stupně zavinění je třeba vyloučit nepřímý úmysl, protože zranění, bylo způsobeno v zápalu hry,*

- *příčinná souvislost mezi zaviněným konáním a škodou objektivně existuje, protože pokud by nedošlo ke způsobu hry, který pravidla zakazují, nenastala by újma na zdraví.*⁶⁶

Soudy řídící se při svém rozhodování zákony, při rozhodování o náhradě či zmírnění újmy na zdraví, která vznikla v důsledku sportu, zhodnocuje dovolenost jednání podle zákona a nejsou vázány rozhodnutími příslušných sportovních svazů.

Aby soud mohly vyvodit nezbytné závěry pro své posouzení, je oprávněn:

- určit sportovní pravidlo a způsob jeho běžného užití
- zkoumat vztah sportovního pravidla a práva
- objasnit otázku, zda újma na zdraví byla způsobena při dovoleném či zakázaném způsobu hry.

I v případě, že sportovní pravidla nejsou v rozporu s právními normami, nelze zejména u těžké újmy na zdraví přistoupit na stanovisko, že dodržování sportovních pravidel zcela protiprávnost vylučuje.

Existují případy z ragbyové oblasti v níž sportovec, který způsobil protihráči v průběhu hry zranění, respektive smrt, se choval v souladu s pravidly hry. U jednoho z případů bylo deklarováno pouze soudem, v jiném i příslušným disciplinárním orgánem, který proti sportovci nepřijal žádné sankce. I přes dodržení sportovních pravidel, soudci nezávisle na sobě rozhodli, že tito ragbisté neprojevíli dostatečnou obezřetnost ve smyslu prevence zranění, která je s ohledem na charakter tohoto sportu nutná.

V posuzování této otázky se vykristalizovalo mnoho různých teorií, které odůvodňují případné nepřiznání občanskoprávního nároku poškozenému při sportovní soutěži. Jde o zmíněný soulad se sportovními pravidly a hranici nedbalosti a úmyslu, ale i o určitou přípustnost míry rizika, kterou u sportovní činnosti sportovci přijímají a se kterou již předem počítají. V zahraničí je na danou problematiku učiněn poměrně vyhrazený názor. Sportovec odpovídá za zranění tehdy, pokud:

- zranění bylo způsobeno zaviněným porušením pravidel,
- foul jasně překračuje nepatrná a v soutěži často se vyskytující porušení pravidel,

⁶⁶ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.73-76

- faul překračuje požadovanou tvrdost zápasu
- tímto hrubým faulem bylo protivníkovi způsobeno zranění.

Aby bylo možné požadovat po sportovci náhradu škody, musí jít o způsobení úrazu zvláště hrubým faulem. V severoamerické hokejové lize bylo v návaznosti na poranění protihráče v roce 1978 vysouzeno odškodné 850 000 dolarů za způsobený sportovní úraz. Rozhodnutí mělo za následek celou řadu sportovních žalob a požadování vysokého odstupného. V České republice se zatím na takovýto obdobný případ ze sportovní oblasti čeká.⁶⁷

4.3 Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 1954, Cz 486/53, uveřejněné ve Sbírce NS, 1954, č. 5, str. 86-87, pod pořadovým č. 44

Toto rozhodnutí je důležité, jelikož se zabývá rozborem charakteru sportovní činnosti ve vztahu ke kritériím zavinění a snaží se vystihnout dopjatu sportovní činnosti v návaznosti na stupeň zavinění. Rozhodnutí zdůrazňuje, že fotbal ze své podstaty směřuje ve vztahu k tělesným vlastnostem k rozvoji především obratnosti a rychlosti, kdy k rozvoji těchto vlastností může dojít jen tehdy, dá-li hráč do hry všechny své síly; však na druhé straně morální aspekt vyžaduje, aby se toto dělo při zachování pravidel hry.

Judikát zajímavě formuluje, že: *„kdyby se hráčům ukládalo, aby se opatrně a pomalu pohybovali okolo jedinců, o nichž snad rozhodčí ví, že porušují pravidla hry, ztratila by kopaná z velké části svůj smysl.“* Podstata právní argumentace rozhodnutí pak je vystižena názorem, že *„rychlý pohyb při této hře není sám o sobě nedbalostí, nýbrž požadavkem a užitečným prvkem tohoto sportu. O nedbalosti by bylo možno mluvit jen tehdy, kdyby se hráč pohyboval nepřiměřeně rychle tam, kde mu hrozí nebezpečí nevyplývající z povahy hry. Nelze pokládat za nedbalost, když hráč nepředpokládá, že spoluhráč úmyslně poruší pravidla hry. Bylo by ovšem nedbalostí, kdyby hráč viděl, že spoluhráč (opětovně míněného protihráč) mu nohu nastavil a přesto na ni prudce naběhl.“*

⁶⁷ SLUKA, T. *Profesionální sportovec* (právní a ekonomické aspekty) Ostrava: Havlíček brain team, 2007. s.73-76

Rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1962, Sp.zn 5 Cz 38/1962, uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1963, pod pořadovým č. 15.

Tento judikát se snaží nalézt hranice odpovědnosti sportovce za zranění způsobené sportovci během sportovního zápolení. Právní věta zní: *„Odpovědnost hráče za škodu na zdraví způsobenou protihráči při fotbalovém utkání se vyvozuje z odpovědnosti za škodu vzniklou tím, že škůdce poškodí úmyslně nebo nedbalostí poškozeného porušením závazku nebo jiné právní povinnosti. Vychází ze zjištění o tom, zda ke zranění došlo při hře a zda šlo o zákrok pravidly dovolený nebo nedovolený (zakázaný) a zda tu šlo o nepřiměřenost vědomého či nedbalostního zásahu. Bez významu není ani to, zda jde u zkušeného (např. dlouholetého hráče této hry.“*

V rozsudku je zdůrazněn soulad chování sportovce se sportovními pravidly, současně však musí splněna i podmínka, že ke zranění došlo při hře, tj. při výkonu samotné sportovní činnosti. Vedle těchto objektivních kritérií však z rozhodnutí plyne správný požadavek na posouzení zaviněného jednání sportovce. Musí jít o porušení právní povinnosti, ať již formou úmyslu nebo nedbalosti.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.2003, sp.zn 25 Cdo 1960/2002, právní věta rozhodnutí uveřejněná v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. *„Úder soupeře v rozporu s pravidly karate, při němž zasaženému vznikla škoda na zdraví, je postižitelný nejen v rámci pravidel zápasu karate, nýbrž představuje současně i porušení prevenční povinnosti při plnění zbývajících předpokladů je dána obecná odpovědnost za škodu na principu presumovaného zavinění.“* Toto rozhodnutí je prvním publikovaným rozhodnutím vyššího soudu po roce 1989 kdy oproti předchozím rozhodnutím dopadá nikoliv na oblast fotbalu, ale na oblast tzv. kontaktního sportu – karate. Žalobce se domáhal náhrady škody na zdraví s tím, že utrpěl úraz s trvalými následky, když žalovaný během zápasu použil techniku, která je v rozporu s danými pravidly karate a způsobil mu velmi těžká zranění. Nepochybný význam rozhodnutí spočívá zejména v tom, že zmiňované názory dosavadní judikatury považuje za použitelné i v dnešní době s odkazem na poslední publikované rozhodnutí týkající se sportovního úrazu způsobeného během sportovního zápolení hráčem hráči, a tím v tomto případě

uzavřelo, že nastolená otázka právní odpovědnosti sportovce není otázkou zásadního právního významu.⁶⁸

⁶⁸ ČORBA, J et al. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. s 32-33. ISBN 978-80-904024-1-6.

5. ZÁVĚR

Sport patří k nejdiskutovanějším tématům společnosti daného tisíciletí. Sportovní aktivita je zmiňována v souvislosti se zdravým životním stylem, zábavou, volným časem či aktivním odpočinkem. U člověka, který se sportu věnuje, je provázán s nejdůležitějšími oblastmi jeho života. U dětí se zase sport považuje za vhodnou prevenci proti drogové závislosti, kriminalitě, alkoholismu, násilí a jiných nežádoucích sociálních jevů. Vymezit sport jednotně lze tak velmi těžko, o čemž svědčí i řada definic zmiňovaných v odborné literatuře, mezinárodních dokumentech či právních předpisech jednotlivých zemí.

Tento „fenomén“ však nemá jen pozitivní vymezení. Dnes se bohužel můžeme setkat i s vymezením negativním. Takovýto názor už v roce 1882 prezentoval v článku o sportu měsíčník Sokol, kdy uvádí „*v novější době nastupuje, hlavně za příkladem Anglie, namísto rozumného cvičení těla, tedy tělocviku v našem smyslu, nerozumné jeho cvičení, kteréžto se jedinež za účelem nese, aby jeden nad druhého v závodě vynikl, aby vítěz třeba na úkor vlastního zdraví vysazenou sázku shrábnul. Tedy marnivost na jedné, chtivost peněz na druhé straně. Toto je sport!*“

Význam sportu je umocňován nejen v rovině sociální, ekonomické, kulturní ale i právní. Z důvodu rychlého vývoje sportovních oblastí, nárůstu negativních jevů v nich, vlivem komercializace a profesionalizace atp. se sport stal důležitým i z hlediska práva.

Záměrem této práce bylo blíže podkrýt některé z těchto problémů, které v důsledku ingerence práva do sportovní oblasti vznikají. Jelikož téma nese název „Postavení profesionálního sportovce v právním řádu ČR“, byla práce orientovaná převážně na zhodnocení jeho právního postavení v našem právním systému. Takovéto zkoumání by však nebylo možné bez znalostí předchozím vzájemných souvislostí sportu a práva.

Díky rozvoji sportu stejně tak i práva se tyto dva systémy začaly prolínat. Sport stojící na vlastních sportovních pravidlech stejně tak i právo tvořeno právními normami, mají vlastní systematiku, schopnost vytvářet vlastní zákony, předpisy, řády, normy, zákonitosti, zásady, obyčeje, zvyky atd., které ovlivňují převážně subjekty nacházející se v těchto systémech. Sport i přes svou určitou dávku autonomie a schopnost vytvářet vlastní pravidla je ovlivňován zásahy práva, kdy se tyto zásahy dotýkají i sportovců.

V České republice je situace, co se týče právní úpravy sportovního odvětví na velice nízké úrovni ve srovnání s jinými státy. V předchozím období, byl sport na našem území chápán jen jako prostředek stmelení socialistického lidu a právní úprava postavení profesionálního sportovce vzhledem k politické situaci neexistovala. I když se situace vývojem ve světě a změně režimu přeměnila a z amatérských sportovců se oficiálně stali sportovci profesionálové, doteď není vyřešena otázka jejich postavení v právním řádu ČR.

Vzhledem ke specifickým sportovní činnosti a neexistenci odpovídající právní úpravy se profesionální sportovec setkává v běžných záležitostech s řadou problémů. Profesionální sportovec vystupuje i přes své jedinečné postavení v právních vztazích jako kterýkoliv jiný z nás.

U sportovců provozující individuální sport se nejvíce osvědčil model osoby OSVČ - vykonávající volnou živnost. U sportovce kolektivních sportů je však tato úprava v tomto režimu nereálná. Tito sportovci uzavírají se svými kluby smlouvy o sportovní činnosti v režimu občanského zákoníku.

I přes příbuznost sportovní činnosti se znaky závislé práce je zařazení takového sportovce do zaměstnaneckého vztahu vzhledem k jednotlivým ustanovením pracovních předpisů (přestávek v práci na jídlo a oddech, dny pracovního klidu, práce přesčas, dovolených, výpovědí) ne zcela představitelná, i když v zahraničí je takováto úprava pracovní právními předpisy zcela běžnou záležitostí. V souvislosti s výkonem sportovní činnosti vstupuje sportovec také do odpovědnostních vztahů. Nejčastěji to bývá z důvodu způsobení úrazu při sportovní činnosti. Nejčastěji to bývá v rovině občanskoprávní ale i trestněprávní.

Z toho důvodu by jistě samotní sportovci i odborníci z právní praxe uvítali iniciativu ze strany zákonodárce, jenž by vyústila v podobě speciálního právního předpisu, který by jasně definoval postavení profesionálního sportovce v právním řádu ČR. Dal by jednoznačnou odpověď na otázky právní vztahu sportovce a jeho klubu, řešil otázky odpovědnostní povahy a dále by se například vypořádával s patologickými jevy ve sportu. Ráda bych v závěru ještě podotkla, že obsahem diplomové práce se nestala zásada pro zpracování Právní postavení sportovních klubů v ČR z důvodu zadaného tématu a stanoveného rozsahu diplomové práce.

RESUME

The main objective of this thesis was evaluating sport against its law position in law system in Czech Republic. I chose this topic because a Czech sports doctrine is not so developed as in neighbor countries and also because sport is one of my most favorite activities.

The aim of this study was closely uncover the arising interference of law in the sports environment. Due to the topic is called "The status of professional athletes in the legal order of the Czech Republic" the work was focused mainly on the assessment of its legal status in our legal system.

Such studies would not be possible without prior knowledge of the relationship of sport and the law.

With the development of sport as well as the law these two systems began to collide. Sport standing on its own sport rules as well as law consists of legal norms, have their own schemes, the ability to create their own laws, regulations, orders, standards, laws, policies, customs, habits, etc., which affect mainly subjects in these systems. Sport, despite its certain amount of autonomy and the ability to create custom rules is influenced by the intervention of the law, these interventions also affect athletes.

In the Czech Republic the situation regarding the regulation of the sport sector compared with other countries is on very low level. In the previous period, the sport in our country meant social tool how to get people and due to the political situation the socialist legislation status of professional athletes did not exist. Even though the situation in the developing world was changed and amateur athletes officially become professionals until now is not resolved the question of their status in the legal order of the Czech Republic.

Due to the specific sport activities and the absence of appropriate legislation a professional athletes meet in common situations with a number of problems. Professional athlete despite its unique position performs in the legal relations as any of us.

For athletes engaged in an individual sport the most proven model appeared self-employed persons - engaged in free trade. However for athletes engaged in team sports this model is unrealistic or impossible. These athletes close contracts with their clubs for sports activities under the Civil Code.

Despite the similarity of sports activities characteristics with dependent work is the inclusion of such athletes in the employment relationship for the specific provisions of the labor laws (breaks for food and rest, public holidays, overtime, holidays, interviews)

not entirely imaginable. Even if in abroad such adjustment of labor law is quite common. In connection with the performance of sports activities, athlete also enters into relation liability. Most often it is because of injury in sport which is subsequently solved at the civil law level as well as criminal law level.

For this reason, athletes themselves and experts from practice law undoubtedly welcome the initiative by the legislature, which would result in the form of a special law that clearly defines the status of professional athletes in the legal order of the Czech Republic. This form would give a clear answer to the question of the legal relationship athlete and his club, addressed the issues of liability and the nature and further for example, figure out pathological phenomena in sport.

Použité prameny

Knižní zdroje:

- BĚLOHLÁVEK, J. A., ČERNÝ, F., JUNGWIRTHOVÁ, M., KLÍMA, P., PROFELDOVÁ, T., ŠROTOVÁ, E. *Nový Občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 830 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- BELOFF M.J., KERR T., DEMETRIOU M., *Sports law*. Hart Publishing, 1999 str.
- ČORBA, J. et al. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. 129 s.
- DOVALIL, Josef a kol. *Olympismus*. Praha : Olympia, 2004
- GARNIER a Kol. *Sports law*, 2.vyd., Cavendish Publishing, 2001
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009
- GREXA, Ján. *Dějiny sportu* (Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu) Brno: Masarykova univerzita Brno, 2011
- HERCIG, Stanislav. *Základy kinantropologie*. 1.vydání. Plzeň. Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 1994
- KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu : Populárně odborné příručky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck,
- KUKLÍK, J. et al. *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995
- Kol. autorů. *Malá československá encyklopedie*. V. svazek. Praha: Academia,
- Kol. autorů. *Všeobecná encyklopedie*. 7.díl. Praha: Odeon, 2001

- NOVOTNÝ, J. *Sport v ekonomice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011
- OLIVOVÁ, Věra. *Lidé a hry (Historická geneze sportu)*. Olympia Praha 1979
- PRUSÁK, J. *Šport a právo: úvod do dejin, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe*. 1. vyd. Bratislava: Šport, 1985
- SLUKA, T. *Profesionální sportovec: právní a ekonomické aspekty*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2007
- STANJURA, J., TOPINKA, J. *Občanská sdružení ve sportu (Právní, účetní a daňové problémy)* Praha: Olympia, 2001
- VOJTÁŠEK, Filip. *Encyklopedie Diderot*. [CD-ROM]. Praha: Ikaros, 2001

Články v časopisech:

- KRÁLÍK, Michal. *Trestně právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (Úvod do problematiky)*. *Bulletin slovenskej advokácie*, 1-2/2008.
- KRÁLÍK, Michal. *Zamyšlení nad tkzv. sportovním právem*. *Právní rozhledy*, 9. října 1998, 6.10, s 491.
- STLOUKALOVÁ, Brigita. *Profesionalismus a amatérismus v zrcadle socialistického sportu*. Hradec Králové, 2008. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové.

Právní předpisy a judikatura

- Důvodová zpráva k zákonu č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu
- Zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práva svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších

- Zákon č. 300/2008 Z. z. o organizacii a podpore športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákona č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu
- Zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Afs 62/2004
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Afs 173/2005
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 29. listopadu 2011 sp. zn. 2 Afs 16/2011
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 1954, Cz 486/53, uveřejněné ve Sbírce NS, 1954, č. 5, str. 86-87, pod pořadovým č. 44
- Rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1962, Sp.zn 5 Cz 38/1962
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17.12.2003, sp.zn 25 Cdo 1960/2002

- Zákon č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport
- Zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu
- Zákonem č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy
- Zákonem č. 173/1990 Sb., kterým se zrušuje zákon č.68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, a kterým se upravují některé další vztahy týkající se dobrovolných tělovýchovných organizací
- Směrnicemi Ministerstva financí z 25. 4. 1972 č. II/7042/72
- Vyhlášky č.89/1961 Zb., o zdravotnické starostlivosti o tělesnou výchovu

Zdroje informací v síti Internet a ostatní zdroj

- Bílá kniha o sportu: <http://www.msmt.cz/sport/bila-kniha-o-sportu>
- Deklarace o významu sportu pro společnost:
[http://www.coe.int/t/dg4/epas/resources/texts/Rec\(95\)17_en.pdf](http://www.coe.int/t/dg4/epas/resources/texts/Rec(95)17_en.pdf)
- Evropská charta sportu: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/ECHS.PDF>
- Evropský manifest o mladých lidech a sportu:
http://www.coe.int/t/dg4/sport/resources/texts/spmanif_en.asp
- EVROPSKÁ ANTIDOPINGOVÁ ÚMLUVA:
http://www.antidoping.cz/dokumenty_umluva_eu.php
- Konference Sport a Stát: <http://www.msmt.cz/sport/konference-sport-a-stat>

- Mezinárodní charta tělesné výchovy a sportu:
http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/SPORT_E.PDF
- Směrnice pro evidenci profesionálních a neamatérských smluv:
http://nv.fotbal.cz/ftp/cmfs/legislativa/stanovy/07_Smernice_pro_evidenci_smluv_2.doc
- Stanovy mezinárodní fotbalové federace FIFA:
http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/01/06/30/78/statusinhalt_en_122007.pdf
- ZUSKA, Karel. *Právo a profesionalismus ve sportu*:
<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-a-profesionalismus-ve-sportu-36109.html>